

CMUK UYGULAMA

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Hazırlayanlar

Av. Cihat MADRAN

Av. Necmettin AYDIN

Av. Yasin KARACA

ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU
YAYIN NO: 2

Mizanpaj
Hüseyin Gül

Kapak
Artworks

Baskı-Cilt
Yıldızlar Matbaacılık A.Ş.

1. Baskı, Eylül 2004

İSBN: 975 98629-1-3

ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU

Millet Cad. Muratpaşa Sk. No: 5 İbrahimbey Apt. K. 5 D. 12
Aksaray / İstanbul

Tel: (0 212) 532 96 23

Faks: (0 212) 532 37 66

www.cagriavukatlar.org

e-posta: cagri@cagriavukatlar.org

CMUK UYGULAMA

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Hazırlayanlar

Av. Cihat MADRAN

Av. Necmettin AYDIN

Av. Yasin KARACA

Çağrı Avukatlar Grubu Fikri Araştırmalar Komitesince Adli Yardım'dan sonra CMUK uygulama ve sorunlarına da çözüm önerileri getiren bu çalışma, CMUK uygulamalarındaki örneklikleriyle yolumuzu aydınlatmış müteveffa meslektaşlarımız Av. Macide GÖÇ, Av. Aydın DURMUŞ ve CMUK uygulaması içinde yer alan tüm gönüllü meslektaşlarımıza armağan edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM7

BİRİNCİ BÖLÜM

TANIMLAR-TARİHÇE-UYGULAMA9

TANIMLAR.....9

MÜDAFİİN HUKUKİ YARDIMINDA GÖZETİLEN AMAÇ9

TARİHÇE13

UYGULAMA20

İKİNCİ BÖLÜM

YÜRÜRLÜKTEKİ HUKUKTA HUKUKİ YARDIMIN YERİ25

I. ULUSLARARASI HUKUK KURALLARI25

1. BM İNSAN HAKLARI EVRENSELBEYANNAMESİ ...25

2. BM KİŞİSEL VE SİYASAL HAKLARA İLİŞKİN
ULUSLARARASI SÖZLEŞME.....25

3. İNSAN HAKLARINI VE ANA HÜRRİYETLERİNİ
KORUMA SÖZLEŞMESİ28

II. ULUSAL MEVZUAT31

1. T.C. ANAYASASI31

2. CEZA MUHAHEMELERİ USULÜ KANUNU33

3. AVUKATLIK KANUNU39

4. YAKALAMA, GÖZALTINA ALMA VE İFADE ALMA YÖNETMELİĞİ.....	40
5. TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ 3842 SAYILI YASA (CMUK) İLE İLGİLİ YÖNETMELİK.....	43
6. İSTANBUL BAROSU CMUK UYGULAMASI HAKKINDA İÇ YÖNETMELİK.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SORUNLAR.....	63
I. MEVZUATTAN KAYNAKLANAN SORUNLAR.....	63
1. CEZA MUHAHEMELERİ USULÜ KANUNUNDAN KAYNAKLANAN SORUNLAR VE CMUK TASARISI ..	63
2. YÖNETMELİKLERDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR.....	65
a) Türkiye Barolar Birliği Yönetmeliği	65
b) İstanbul Barosu CMUK Uygulaması Hakkında İç Yönetmelik	65
II. UYGULAMADAN KAYNAKLANAN SORUNLAR	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇÖZÜMLER VE TASLAK ÖNERİLERİ	77
I. İLKELERİMİZ	77
II. ÖNERİLER	78
A. MEVZUAT DEĞİŞİKLİKLERİNE İLİŞKİN	78
1) KANUNLARDA	78
Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu	78
2. YÖNETMELİKLERDE	80
BAROLAR BİRLİĞİ 3842 SAYILI YASA (CMUK) İLE İLGİLİ YÖNETMELİK TASLAĞI	80
İSTANBUL BAROSU YÖNETMELİĞİ	92
İSTANBUL BAROSU CMUK UYGULAMA ARAŞTIRMA VE EĞİTİM MERKEZİ YÖNETMELİĞİ TASLAĞI	93
B. UYGULAMAYA İLİŞKİN ÖNERİLER	109

TAKDİM

Sanıklara haklarının hatırlatıldığını Amerikan filmlerinde gören bir nesilken, gün geldi, çok istekli olunmadığı halde suçlu ile sanık ayrımını yapan kurallar kondu, kanunlar yapıldı. Ancak, gecikmiş de olsa insanımız için geleceğe umutla taşınacak bir değer olarak görülen bu kurallar, uygulamaya yansıtılmakta zorlandı.

İnsanlığın değerlerini toplumuna benimsetecek, insan olmanın gereklerini anımsatacak bir mesleğin hem gönüllü, hem de kamusal yanını sindirmiş üyelerine iş düşmüştü. Gün geldi onlar, insanlığa yaradılıştaki verilmiş hakları ve insanlığın tarih içinde gasıplardan elde ettiği hakları tozlu raflardan çıkarıp eyleme geçirdiler. Adına CMUK avukatları denilen bu gönüllüler ordusu, bir çok zorluğa katlanarak ve kartopu gibi büyüyerek, etkinleşerek günümüze kadar geldiler.

Bir dönem hukuk tanımayanlarca yapılan, “Avukatlar sebebiyle suçluların sokağa döndükleri” yönündeki bilinçli propaganda; şimdilerde, mesleği korunaklı şatolarda icra edenlerce “avukat avukattır, cumuk mumuk avukatı olmaz” şekline dönüştürüldü. Böylelikle hukukun tanıdığı ve tanımladığı hukuki yardım hizmeti, bu hizmetin gereklerini yerine getiremeyecek olanlarca amacından saptırılacak ve eski gönlerine avdet ettirilecekti. Özledikleri, sanıklara haklarının hatırlanmadığı, müdafii talep edenlere ve tayin edilen müdafilere zorluklar çıkarıldığı günlerdi.

CMUK'ta görevli avukatların üstün özverili çalışmaları sonucunda sorunlar azalmakla birlikte 10 Nisan 2004 tarihinde CMUK genel toplantısına sunulan "Faaliyet Raporu"ndaki verilerden de anlaşıldığı gibi Barodan avukat istenen olay sayısı, genele göre oldukça az ve çok büyük oranda da zorunlu müdafilik kapsamında olanlarla sınırlıdır. Resmi kayıtlara göre, zorunlu müdafilik tanımına girmeyen olaylarda müdafii talebi yok denecek kadar azdır. Halbuki bu derece az talebin hayatın gerçekliğine uymadığı ve herkesin imkan verildiği takdirde bir avukatın hukuki yardımından yararlanmayı tercih edeceği açıktır.

O halde yapılacak iş, yine bu güne kadar yapılanın aynı olacaktır. İnsanlık onurunun, hiçbir temel hak ve özgürlüğün ertelenmesine ve ortadan kaldırılmasına razı olmayacağının bilincinde olanlar, mesleği serbest olmanın yanı sıra kamu hizmeti olarak algılamaya devam edecektir.

ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU'nun Fikri Araştırmalar Komitesi üyesi meslektaşlarımız bu inanç ve eylemsellikten hareketle, CMUK mevzuatı ve uygulamalarına ilişkin görüşlerini sunmak ve gelecek günlerde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve TBB CMUK uygulamaları için yapılacak değişiklik çalışmalarına boyut kazandırmak için sizlere bu kitapçığı sunmaktan onur duymuştur.

CMUK mevzuatını takip ederek ve uygulamanın da içinde bulunarak bu çalışmayı hazırlayan meslektaşlarım Av. Cihad MADRAN, Av. Necmettin AYDIN, Av. Yasin KARACA ve onların şahsında tüm CMUK Servisi gönüllülerine, sorumluluklarının bilinci ve gayretleri için teşekkür ederim.

Hukukun yaygınlaştırılmasına katkı sağlayanların, hukukun, mevzuatın, uygulamanın ve özgürlüklerinin yolunu açacağına olan inancımınla tüm meslektaşlarıma özgür gelecek temenni ediyorum.

Av. Muharrem BALCI

BİRİNCİ BÖLÜM

TANIMLAR-TARİHÇE-UYGULAMA

TANIMLAR

Müdafî: Ceza soruşturma ve/veya kovuşturmalarında şüpheli ve/veya sanık adına muhakeme ilişkisine katılan ve savunma makamını onunla birlikte dolduran avukattır.

Müdafîin Hukuki Yardımı: Ceza soruşturma ve kovuşturmasına uğrayan kişiye bir avukat tarafından yapılan hukuki destektir. Yakalanan veya herhangi bir şekilde soruşturma veya idare makamları tarafından özgürlükleri kısıtlanan kişilere avukat eliyle hukuki yardım yapılması hizmetidir.

Zorunlu Müdafîlik: Soruşturma ve/veya kovuşturmalarda sanık için müdafî bulunmasının şart olduğu durumu ifade etmektedir. Ceza Muhakemesi hukukumuzda zorunlu müdafîlik, istisnai olarak düzenlenmiştir.

CMUK Servisi: Kanunla barolara verilen müdafî tayini görevini baro adına yerine getiren, uygulama içindeki avukatların listesini tutan, görevlendiren, kayıtları tutarak ödemeleri gerçekleştiren birimdir.

MÜDAFİİN HUKUKİ YARDIMINDA GÖZETİLEN AMAÇ

Ceza soruşturma veya kovuşturmasına uğrayan kişilere bir müdafî eliyle hukuki yardım yapılmasının felsefi temelle-

rini ve bununla elde edilmek istenen amaçları açıklamak için bazı kavramların açıklanmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Muhakeme: Hukuk düzenini ilgilendiren ve dahası bu düzeni bozduğu varsayılan meselelerden dolayı yetkili merciler tarafından yapılan işlemler bütününe muhakeme denilir.

Bu konuda karar verme yetkisine sahip bulunan bir merciin önüne böylesi bir mesele geldiğinde, merci, o olayı çözümleyip bir hükme varmaya çalışır. Muhakeme, hükme kadar yapılan işlemler bütünüdür.

Bugün yaygın olarak kullanılan 'yargılama' kavramının muhakemenin yerini tutamayacağı düşüncesindeyiz; zira muhakeme, üçlü bir mekanizmayı zorunlu kılmaktadır. Yargılama ise, iddia ve hüküm makamının birlikteliğini ve yukarıdan aşağıya bir faaliyeti, hüküm makamında bulunanların başkalarını (dar anlamda sanık) sigaya çekmesini akla getirmektedir.

Muhakemede bir hükme varmak için hakikatin tam olarak ortaya çıkarılması amaçlanır. Bunun için muhakeme konusu olayla en çok ilgili ve varılacak hükümden de en çok etkilenecek kişi olan sanığa büyük önem verilir ve ona da muhakeme ilişkisinde öznellik tanınarak "müdafaa makamı" teşekkül ettirilir. Hüküm makamının dışında müdafaa makamının karşısında bulunan iddia makamı ile birlikte bu ilişkinin sacayakları tamamlanır.

Müdafaa/savunma: Her muhakemede amaç, bir hükme varmaktır. Hükümün konusu da şüphedir. Şüphede ise, kesinlik ifade etmez ve en az iki ihtimali gerektirir. Muhakeme hukukunda iddia makamının görevi, bu ihtimallerden birini ileri sürmektir; buna tez denilir. Dolayısıyla karşısına bir karşı tez konulmak gerekir. Bu karşı tezi de müdafaa sağlamaktadır. Karşı tez yani müdafaa olmadan iddia düşünülemez, hüküm verilemez. (*)

(*) Günümüzde müdafaa yerine artık "savunma" kavramı kullanılmaktadır. Savunma kavramı müdafaa kavramını aynen karşıladığından ve de artık

Savunma alınmadan verilen bir karar, hüküm değil, iddiadan ibarettir. Savunmasız bir muhakeme, batıldır. Savunma, karar için zaruri olan şüphenin yenilmesini kolaylaştırır. İddia isnattır; bir kişinin bir eyleminin suç teşkil ettiğini iddia etmektir. Savunma ise, aksini ileri sürmek, eylemin suç olmadığını veya suç tekil edecek bir eylemin bulunmadığını veyahut da eylemin karşılığının iddia edilen kadar olmadığını ifade etmektir.

Hüküm yani karar, birer mütalaa mahiyetinde hüküm olan iddia ve savunmanın değerlendirilmesinden ibarettir. Hüküm verilene kadar sanık, suçlu değil; suçlu olduğu konusunda üzerinde değişen oranda şüpheler bulunan kişidir. Bu şüphenin yenilmesi veya kuvvetlendirilerek kesinleştirilmesi ve bir karara varılması için savunma şarttır. Bununla birlikte yapılan muhakeme sonunda suçlu çıkan sanığa hak ettiği cezadan fazlasının verilmemesi bakımından da savunma elzemdir.

Savunma, devlet bakımından da önemlidir. Savunma, kararın doğru olmasını sağlar. Bu da ceza adaletinin hakkıyla ifasına ve neticede devletin adaletle kaim olmasına katkı sağlar. Devletin temeli adalet olmalıdır.

Soruşturma veya kovuşturmaya muhatap kılınan kişilere müdafinin hukuki yardımını sağlamanın amacı ise, soruşturma ve/veya yargılama makamlarınca herhangi bir şekilde hukuka aykırı davranılmasına ve bu şekilde işlem yapılmasına engel olmak ve savunma makamının hakkıyla temsil edilmesini sağlamaktır.

Savunma makamının hakkıyla doldurulması için sanıkla beraber sanık temsilcisi, sanığın profesyonel yardımcısı olarak avukatlık mesleğinden bir kişiye, müdafie gereksinim duyulmaktadır.

Bu amaç, kanunun konuyu düzenleme şekline göre iki başlıkta ele alınabilir:

Birincisi, kanunda öngörülen durumlarda zorunlu müdafilik ihtiyacını karşılamak;

- İkincisi ise, bu şartları taşımasa bile talebe bağlı olarak kişilere hukuki yardım sağlamaktır.
- Bu düzenlemenin temelinde yatan düşünce, savunma makamının muhakeme ilişkisi içerisindeki **“on-suz olmaz”** yeridir.

Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi; Zana-Türkiye kararında da olduğu gibi çeşitli içtihatlarında,

“Açık duruşma ve sanığın bu duruşmalara katılma hakkı olmalıdır; 6.maddenin (c) bendi, savunmanın mahkeme önünde uygun surette temsili sağlanmadan yargılamayı ilke olarak yasaklamaktadır”

hükmünü vermektedir.

Savunmanın mahkeme —ve diğer soruşturma makam ve mercileri— önünde uygun surette temsili ilkesi, müdafinin bulunmasını gerektirir.

Mahkeme Önünde Temsil, AİHS md 6(1)-6(3)(c) Anlamında

Mahkeme önünde temsil, Sözleşmenin 6(3)(c) maddesindeki, sanığın avukatla savunma hakkını kullanmasıdır. Sözleşmenin 6/3-c hükmü, sanığın kendini savunma hakkı ile kendi seçtiği avukatı atama ve bunun için mali imkanları yetersiz ve adaletin yerine gelmesi gerekiyorsa bir avukatın ücretsiz yardımından yararlanma haklarını güvence altına alır.

Bu maddedeki sanığın avukatla savunma hakkını kullanması, literatürde “mahkeme önünde temsil” olarak nitelenmektedir.

AİHS'in 6. maddesinin (c) bendi gereğince, sanığın mahkeme önünde bizzat bulunması ya da bir müdafii marifetiyle temsil edilmesi hakkı, davayla sınırlı değil davadan önceki aşamalar için de kısaca muhakemenin her aşamasında geçerli bir haktır. Yani mahkeme önünde temsil yani bir avukatla savunma hakkı, sanığın muhakemenin —temyiz de dahil olmak üzere— bütün aşamalarında bir avukatın yardımından yararlanmasını ifade eder.

Sözleşmenin 6(3)(c) maddesi üç hakkı güvence altına alır:

- Sanığın kendini savunma hakkı,
- bunu yapmak istemiyorsa kendi seçtiği avukatı atama hakkı,
- bunun için mali imkanları yetersizse ve mutlaka adaletin yerine gelmesi gerekiyorsa, bir avukatın yardımından ücretsiz yararlanma hakkı.

Avukatla savunma hakkında (md. 6/3-c bağlamında) önemli olan sanığın yargılamanın bir aşamasında değil yargılamanın bütünü içinde fiilen ve gerçekten bir avukatın yardımından gerektiği şekilde yararlanmasıdır.

İç hukukta bir üst derece mahkemesi olan Yargıtay'da duruşma yapılması mutlak bir zorunluluk değildir. Ayrıca tutuklu sanığın Yargıtay'da yapılan duruşmalara katılma hakkı yoktur. AİHS. md. 6 gereği her iki yasal düzenleme ve uygulama da adil yargılamanın ihlalidir.

TARİHÇE¹

Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu 18.11.1992 tarih ve 3842 sayılı Yasa ile büyük oranda değiştirilmiştir. CMUK'ta yapılan bu değişikliklerle, ceza muhakemesi hukukunu,

¹ Tarihçe bölümünde, CMUK Fatih Bölge Toplantısına sunulan metinden yararlanılmıştır.

"insan haklarına saygılı maddi gerçeğe ulaşma" faaliyeti kılma yönünde ciddi adımlar atılmış; savunma makamının muhakeme ilişkileri içerisinde bir özne olarak kabul edilmesi yönünde düzenlemeler yapılmıştır. Bu değişikliklerle; tutuklamanın koşulları ağırlaştırılmış, ifade ve sorgunun tarzı yeniden düzenlenmiş, hukuka aykırı olarak elde edilmiş delillerin hükme esas alınması yasaklanmış ve sanık hakları tek tek sayılarak genişletilmiştir.

Bu bağlamda sanık hakları, daha net bir şekilde mevzuattaki yerini almıştır. Özellikle kişinin yakalandığı andan itibaren bir müdafinin yardımına başvurma hakkı, ceza muhakemesinin temel ilkelerinden olan silahların eşitliği prensibinin yaşama geçirilmesi açısından çok önemlidir. Aynı zamanda isnadı öğrenme hakkı, susma hakkı, lehine delillerin toplanmasını talep hakkı, yeni getirilen imkanlardandır.

01.12.1992 tarihinde yürürlüğe giren 3842 sayılı Yasa ile CMUK'un 136. maddesinde yapılan değişiklikle de,

"yakalanan kişi veya sanık soruşturmanın her hal ve derecesinde bir veya birden fazla müdafinin hukuki yardımından faydalanabilir"

hükmü getirilmiştir.

Yine CMUK'un 138. maddesinde yapılan değişiklikle,

"Yakalanan kişi ve sanık Müdafii seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse talebi halinde, eğer yakalanan kişi veya sanık 18 yaşını bitirmemiş ise veya sağır veya dilsiz veya kendini savunamayacak kadar malul olur ise talebi aranmadan Baro tarafından kendisine bir müdafii tayin edilir."

hükmü ile sanığın müdafii ile temsili hakkı yeniden düzenlenmiştir. Kanuna göre müdafii atanması zorunlu veya gerekli olduğu durumlarda müdafii tayin etmekle barolar görevlendirilmiştir.

Bu hukuksal değişiklikler, kolluk, savcılık, mahkeme ve hatta baro uygulamalarında köklü bir anlayış değişikliğine

ihtiyaç duymaktaydı. Ancak uygulamanın başlarında; kanun değişikliğiyle getirilen düzenlemeler konusunda eğitimsiz, deneyimsiz ve bazen de isteksiz olan kolluk kuvvetleri, diğer soruşturma ve kovuşturma sujeleri ile baro, değişiklikleri bilinçli bir ayak diremeyle karşılaşmıştır.

Bu süreçte, “avukatlar sebebiyle suçluların sokağa döndükleri” yönündeki bilinçli propaganda ve müdafilerin engellenmesine yönelik faaliyetlerle, müdafilik hizmetinin gerçek amacından uzaklaştırılarak içinin boşaltılması çabaları görülmüştür. Aynı dönemde, sanıklara hakları hatırlanmamış, avukat isteme hakları özellikle bildirilmemiş ve avukat talep edenlere ve barolardan tayin edilen müdafilere çeşitli zorluklar çıkarılmıştır. Bu bağlamda hazırlık evrakları müdafie inceletilmek istenmemiş, sanıkların müdafileriyle görüşmeleri engellenmeye çalışılmıştır.

CMUK hizmetleri içerisinde en çok dikkati çeken konu, müdafai tayininin kanunda sadece 18 yaşından küçükler için öngörülmüş bir hak olduğu şeklindeki algılamadır. Bu yanlış algının aksine kanunun, zorunlu müdafilik kapsamına girmeyenler için müdafai isteme hakkını talebe bağlı ve mutlaka hatırlatılması gereken bir hak olarak düzenlediği açıktır. Düzenleme açık olmasına rağmen, 18 yaşından büyüklerin de bir müdafai eliyle hukuki yardım alma hakkı olduğu kabul edilmek istenmemiştir.

Bu sorunların azalarak da olsa devam ettiği bilinmektedir. Özellikle 10 Nisan 2004 tarihinde CMUK Genel Toplantısına sunulan "Faaliyet Raporu"ndaki verilerden de anlaşıldığı gibi, Barodan avukat istenen vaka sayısı, genele göre oldukça az ve çok büyük oranda da zorunlu müdafilik kapsamında olanlarla sınırlıdır. Resmi kayıtlara göre, zorunlu müdafilik tanımına girmeyen vakalarda müdafai talebi yok denecek kadar azdır. Müdafai talebi azlığının hayatın gerçekliğine uymadığı ve herkesin imkan verildiği takdirde bir avukatın hukuki yardımından yararlanmayı tercih edeceği açıktır.

Bu zorluklara karşı —bundan sonra CMUK avukatları olarak nitelenecek olan— CMUK uygulama servisine kayıtlı avukatlar, çeşitli yol ve yöntemlerle mücadele etmiş, sanık haklarına riayet edilmesine ve sanıkların iradelerine herhangi bir baskı olmaksızın ifade ve sorgularının yapılmasına katkı sağlamışlardır. CMUK avukatları, karşılaştıkları her türlü hukuka aykırılıkları kayda geçirip tutanaklar hazırlayarak, sorumlular hakkında suç duyuruları yaparak, gerektiğinde ifadelere muhalefet şerhi düşerek, gerektiğinde de imza atmayarak veya talebe cevap vermeyerek hukuka aykırılıklarla mücadele etmişlerdir.

Tüm bu çalışmalarla; hukukun en dinamik, değişime açık unsuru olan avukatlar bu değişiklik ihtiyacına en çabuk cevap veren ve uyum sağlayan kesim olmuştur. Tüm bu süreç boyunca müdafii olarak çalışan meslektaşlarımız; soruşturmanın her aşamasındaki hukuka aykırılıklara karşı sürekli mücadele etmiş, hakların kullanılması, hukuka aykırılıkların cezalandırılması, böylece hukuka aykırılıkların engellenmesi konusunda önemli aşamalar kaydetmişlerdir. CMUK avukatları, ceza muhakemesinin, kişi hak ve özgürlükleri ve sanık hakları ekseninde yapılmasını sağlamanın ve adil yargılanma hakkını gerçekleştirmenin en başta savunmanın görevi olduğunun bilinciyle hareket ederek, hukuka aykırılıkları en alt düzeye indirmek konusunda devamlı ve yoğun bir çaba göstermişlerdir.

18.11.1992 gün ve 3842 sayılı yasa ile 1412 sayılı CMUK'un 138.maddesinde yapılan değişiklikle zorunlu müdafilik kavramı Yasaya konuldu. Aynı yasanın 140. maddesine göre zorunlu veya gerekli durumlarda müdafii tayin görevi de barolara verildi.

Değişikliklerin yapılması aşamasında ve sonrasında Baroların ve bu arada İstanbul Barosu'nun zorunlu müdafii tayini ile ilgili bir alt yapı çalışması bulunmamaktaydı. Kanunda yapılan değişikliğe rağmen, kolluk, savcılık ve mahkemeler kendi seçtikleri herhangi bir avukatı müdafii olarak

atamaya devam etiler. Baromuz da atanan bu avukatların getirdiği evraka göre sadece ödeme yapan bir kurum konumunda idi. Baro, getirilen evraklara göre ödeme yaparken, görevlendirilen avukatın kimliğini ve görevini nasıl yaptığı konusunu araştırmamaktaydı.

Bu dönemde müdafî tayin görev ve yetkisi kanun değişikliğiyle barolara verilmiş olduğu halde, Baromuz tarafından bu değişiklik es geçilmiş, üzerine iş almama düşüncesiyle, bir başka ifadeyle CMUK uygulaması angarya olarak görüldüğünden, kanun değişikliğine uyulmamıştır.

1994 yılında haftalık bir dergide çıkan haber dolayısıyla konunun üstüne gidilmiştir. Habere göre bir emniyet yetkilisinin oğlu olan avukat, kollukla olan özel ilişkisi sayesinde bir günde yüzlerce ifade ve sorgu işleminde görev yapmış görünüyordu. Üstelik bu avukat kendisi ile yapılan röportajda, ifadelerde hazır bulunmayıp sonradan belgeleri imzaladığını da kabul ediyordu. Polisle işbirliği halinde çalışan avukatla ilgili bu haberden sonra başka bir çok yayın organında da CMUK uygulamasına yönelik eleştiriler yer aldı.

CMUK'ta 3842 sayılı yasa ile yapılan değişikliklerden iki yıl sonra kamuoyu, sanıklara hukuki yardım yapan CMUK avukatlarını tanımaya başladı. Artık CMUK avukatı kavramı dilimize yerleşmişti. Ancak kanunun uygulandığı ilk yıllarda CMUK avukatlığının imajı pek de iyi değildi. Söz konusu dergide yayınlanan bu haber, meslektaşlar arasında büyük bir infial uyandırmıştı. Bu gelişmeler üzerine Baroda düzenlenen toplantıda. Fatih bölgesinden meslektaşlarımız, zorunlu müdafî tayin yetki ve görevinin baroya verilmiş olduğunu, bu görevi yerine getirmemeleri durumunda avukatlarla ve baro ile ilgili bu tür haberlerin ve karalamaların önüne geçilemeyeceğini vurguladılar.

Fatih Bölgesi avukatlarının uyarıları karşısında dönemin Baro yöneticileri; bu tür bir görevlendirme yaparlarsa avukatların eylem ve işlemlerinden baro yöneticilerinin hu-

kuki ve cezai sorumluluğuna gidilebileceği, bu nedenle yargılanabilecekleri korkusunu dile getirmişlerdir. Dönemin Baro Başkanı ilave olarak, alt yapı yönünden avukat atamaya hazır olmadıklarını dile getirmiştir. Fatih Bölgesi avukatları alt yapının sorun olmayacağını ve hatta bölge olarak uygulamayı başarılı bir şekilde yapabileceklerini belirten bir yazı ile Yönetime başvurmuşlardır.

Baro yönetiminin bu talebi kabul etmesiyle, Fatih Bölgesinden 12 CMUK avukatı acilen 05.03.1993 tarihinde bir hazırlanmış listesi, bir de nöbet listesi hazırlayarak görevlendirme yapılması için Baroya bildirmişlerdir. Topluca imzalanmış olan bir tutanakla iletilen talepte; Baro Yönetiminin listeyi onaylamasından sonra kolluk, savcılık ve sulh ceza mahkemelerine duyurulması da istenmiştir.

Baro, Fatih Bölgesinde 1994 Mart ayından itibaren her ay toplantı yapılmasına rağmen 1994 Haziran ayına kadar diğer bölgeleri hazırlayamamış, merkezi bir sistem kuramamış, görevlendirmeleri tek elden yapamamış, bazı bölgelerin hazırladıkları görevlendirme listelerini uygulamaya geçememiştir.

CMUK bölge toplantıları başladığı günden itibaren verimli bir şekilde geçmiştir. Bu toplantılarda konuyla ilgili akademisyenler ve uygulayıcılar misafir edilmiş, sorunlar tartışılmış, çözüm yolları aranmış ve sonuçta CMUK uygulaması daha sıhhatli bir işleyişe kavuşturulmuştur.

Örneğin, ilk konuk, dönemin Fatih Emniyet Müdürü olmuştur. Bu toplantının ana gündemi, avukatların karakollara girememeleri ve sanıklarla görüşememeleri idi. Kanun değişikliğine ve emredici hükümlere rağmen Avukatlar, karakollara sokulmadıkları için görüşme ve ifadede hazırlanmak fiilen mümkün olamıyordu. Bu toplantının bu sorunların ortadan kalkmasına ciddi surette katkısı olmuştur. Bu dönemde servisin yapısında önemli değişikliklere gidilmiştir. Sadece ödeme işlemleri ile ilgilenen servis yeniden yapılandırılmış ve sistemli bir işleyişe kavuşturulmuştur.

Yine bu toplantılardan biri, dönemin Çocuk Mahkeme-leri Savcısı ile yapılarak çocuk muhakemelerindeki sorunlar tartışılmıştır. Bu toplantı sonrasında çocukların kollukça ifadelerinin alınmaması doğrultusunda önemli bir adım atılmıştır. Çünkü o güne dek çocukların ifadeleri polis tarafından alınıyordu. Daha sonra sırasıyla, Prof. Feridun Yenisey 3842 S.K'a ilişkin; Av. Tanıl Başkan Çocuk İstismar ve İhmalinin Adli-Tıbbi-Hukuki Boyutuna ilişkin; Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Suçsuzluk Karinesine ilişkin; Av. Muhammet Akif Erol AİHS Bağlamında Kişi Hak ve Özgürlüğüne ilişkin ve Av. Muhittin Köylüoğlu, CMUK. md. 128 ve Habeas Corpus'a ilişkin tebliğlerini sunmuşlardır.

Bölge örgütlenmesini kendi yönetimine bir alternatif olarak gören dönemin Baro Yönetim Kurulu, bölge toplantılarını iptal ederek bölge sorumlusu avukatı görevden azletmiş, şu anda da geçerli olan uygulamaya geçmiştir. Ancak bölge avukatlarının hemen hepsinin bu uygulamaya tavır alarak görev almayı reddetmesi ve avukat sayısının da az olması nedeniyle uygulama daha ilk ayda başarısız olmuştur.

CMUK Uygulamasındaki bu dinamizm, bir süre sonra uygulamada birlik ve düzenin sağlanması gerekçesi ile bir kurul oluşturularak 1997 Şubat ayında Yönetmelik çalışmalarına başlanmıştır. Hazırlanan Yönetmelik 20.09.1997 tarihinde CMUK Genel toplantısında maddeler üzerindeki inceleme sonrası 20.11.1997'de kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

CMUK avukatları uzun bir süreç sonunda hazırlayarak CMUK genel toplantısında kabul ettikleri ve bugün yaşanan sorunlara da çözüm getiren CMUK Uygulama Araştırma ve Eğitim Merkezi Yönetmeliği'ni 2002 yılında bir taslak halinde Baro Yönetim Kuruluna sunmuşlardır. Baro Yönetim Kurulu, hiç bir gerekçe göstermeden CMUK avukatlarınca hazırlanan bu yönetmelik taslağını Genel Kurul gündemine almamıştır.

İstanbul Barosu 15.01.2004 tarihinde aldığı kararla CMUK Uygulaması Hakkında İç Yönetmeliğin bazı maddelerinde değişiklik yaparak, bölge toplantılarının işlevselliğini ortadan kaldırmış; nöbet listelerinin hazırlanmasında avukatların kendi bölge toplantılarında hazırladıkları listelerinin esas alınması usulünü değiştirerek merkezi nöbet sistemini getirmiştir.

İstanbul Barosu yapılan değişiklikleri ve yeni sistemin tanıtımını 16.02.2004 tarihli yazısıyla CMUK avukatlarına göndererek bölge toplantılarını eleştirmiştir. Bununla birlikte halen İstanbul Barosunun Web sayfasında bölge toplantılarının önemi anlatılmaya devam etmektedir. Bu durum sitede şu şekilde ifade edilmektedir:

“Bölgelerde yapılan aylık toplantılar ile mesleki sorunlar da tartışılmakta ve dayanışma sağlanmaktadır.”

Ayrıca, Baro Yönetiminin 15.01.2004 tarihinde yaptığı değişiklikler Baronun Web sayfasında yayımlanan İç Yönetmeliğe geçirilmemiştir. İç Yönetmeliğin ilgili hükümleri bu haliyle değişmemiş görünmektedir.

UYGULAMA

Öncelikle CMUK uygulamasında görev almanın avukatlar açısından gönüllülük esasına dayandığını belirtmek gerekiyor. CMUK'ta çalışmak isteyen avukatlar önce CMUK Uygulama Servisine başvurarak meslek içi eğitim çalışmalarına katılırlar. Böylece gelişmeler karşısında sürekli bilgilerini yenilemektedirler. Ayrıca bölgelerde yapılan aylık toplantılarda meslek sorunları da tartışılmakta ve dayanışma sağlanmaktadır.

CMUK uygulamasının asıl amacı savunmasız muhake-me olmaz ilkesidir. Bir önemli amacı da, uygulamada hazırlık aşamasında sıkça rastlanan hukuka aykırı işlemlerin (gözüaltı süresinin aşılması, işkence ve kötü muamele v.s.) önüne geçebilmektir. Bunun için de, yakalanan, gözaltına

alınan, tutuklanan ve yargılanan kişilerin bir an önce özgürlüklerine kavuşması amacı ile CMUK servisine gelen talepler hızla değerlendirilerek en kısa süre içinde yakalanan kişi veya sanığın bulunduğu yere ulaşılmaktadır.

CMUK'ta müdafilik konusunda istekli olmak, bu amaca uygun hukuki yardımın verilebilmesi açısından gereklidir. Çünkü bu uygulama ile amaçlanan, etkili ve yeterli bir hukuki yardım sağlamaktır.

18 yaşından küçüklerle, sağır, dilsiz ya da kendini savunamayacak derecede özürlü olanlar için hazırlık soruşturmasının hangi aşamasında olursa olsun atanan müdafinin görevi, sanık hakkında dava açılması halinde açılan davada mahkemenin vereceği karar kesinleşinceye kadar devam eder.

18 yaşından büyükler tutuklanmış iseler görevi sona erdiren diğer nedenlerin olmaması durumunda —özel vekil tutulması gibi— müdafinin görevi kararın kesinleşmesine kadar devam eder.

Hazırlık soruşturması sırasında serbest bırakılan 18 yaşından büyük sanıkların muhakeme aşamasında müdafinin talebi ile ilgili olarak bizzat sanık tarafından veya mahkeme aracılığıyla Baro başkanlığına iletilen bir talepleri olmaksızın sanığa müdafinin tayin edilmez. Sanığın muhakeme aşamasına yönelik müdafinin talebine ilişkin beyanı hazırlıkta görevlendirilen müdafinin tarafından da tespit edilebilir.

18 yaşından küçüklerin hazırlık ifadelerinin müdafisiz olarak alınmış olduğu durumlarda, davayı takip eden müdafinin hazırlıktaki ifade tutanağını da raporuna eklemesi gerekmektedir.

11 yaşından küçüklerle ilgili olarak müdafinin talepleri geldiği takdirde görevli koordinatör bizzat Cumhuriyet Savcıları ile görüşerek ifade alınamayacağını hatırlatır ve savcılığa ifade alınması hususunda ısrar edilmesi halinde müdafinin

görevlendirilir. Müdafî, ifade almanın yasal olmadığına ilişkin beyanının tutanağa geçirilmesini sağlamaya çalışmalıdır.

Görevlerin ifasında emniyet birimlerince zorluk çıkarıldığı veya görevin engellendiği durumlarda aynı sanık veya görev için üçe kadar müdafîin birlikte görevlendirilmesi mümkündür.

Herhangi bir sanık için görevlendirilen müdafî, sanığın işkence gördüğü yönünde koordinatöre bilgi vermişse, koordinatör aynı sanık için bir veya iki müdafî daha görevlendirilir.

Mahkemenin talebi ile Baro tarafından resen görevlendirilen müdafî, hazırlık aşamasında müdafî bulunup bulunmadığını inceleyip, hazırlıkta bir başka müdafîin görev yapmış olması halinde görevi iade etmek zorundadır.

Hangi sebeple olursa olsun dosya incelenmeksizin duruşmaya girilemez.

Soruşturmanın hangi aşamasında olursa olsun birden fazla sanık için görevlendirilen müdafîin görevi, sanıklar arasında menfaat çatışması çıkması halinde tüm sanıklar için derhal sona erer.

Birleştirme halinde birleştirme ile esası kapanan dosyalardaki müdafîlerin görevleri sona erer. Dosyaların birleştirildiği dosyadaki müdafî görevine devam eder.

Davanın yetkisizlik veya başka herhangi bir nedenle müdafîin görevli olduğu bölge dışında bir bölgeye nakli halinde görev sona erer.

Müdafiden kaynaklanmayan bir nedenle görevin yerine getirilememesi halinde müdafîe o görevlendirme için tam ücret ödenmektedir.

CMUK Uygulama Servisinde 31.04.2004 tarihi itibarıyla 2638 avukat kayıtlı bulunmakta ve bunların 2178'i aktif olarak uygulamada görev almaktadır. Yine aynı tarihteki

kayıtlara göre 2266 meslektaşımız, görev alabilmek için CMUK eğitim semineri sırasını beklemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÜRÜRLÜKTEKİ HUKUKTA HUKUKİ YARDIMIN YERİ

I. ULUSLARARASI HUKUK KURALLARI

1. BM İNSAN HAKLARI EVRENSELBEYANNAMESİ

Madde 10: Herkes, hakları ve yükümlülükleri üzerinde ya da kendisine karşı ceza niteliğinde herhangi bir suçlamanın saptanmasında tam bir eşitlikle, davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından hak gözetircesine ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir.

Madde 11/1: Bir suç işlemekten sanık herkes, savunması için gerekli tüm güvencelerin sağlanmış bulunduğu açık bir yargılama ile yasal yoldan suçlu olduğu saptanmadıkça suçsuz sayılır.

2. BM KİŞİSEL VE SİYASAL HAKLARA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME

Madde 14/3

1) Herkes mahkeme ve yargı önünde eşittir. Aleyhinde bir suçla hükmedilirken ya da bir hukuk davasında hak ve yükümlülükleri karara bağlanırken, herkesin yasa ile kurulmuş, yetkili, bağımsız ve yansız bir mahkeme tarafından adil ve açık olarak yargılanmaya hakkı vardır. Demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ya da ulusal güvenlik gerekçeleri ile ya da tarafların özel yaşamlarının çıkarları

gerektirdiğinde ya da açıklığın adaletin çıkarlarını zedelediği özel koşullarda mahkemece kesinlikle gerekli görüldüğünde bir duruşmanın tümü ya da bir bölümü basına ve izleyicilere kapalı olabilir. Ancak bir ceza davası ya da bir hukuk davasında varılan herhangi bir hüküm, ergin olmayanların çıkarlarının tersini gerektirdiği durumlarla evlilik anlaşmazlıkları ya da çocukların vesayeti konuları dışında, açık verilir.

2) Kendisine bir suç yüklenen herkes yasaya göre suçluluğu kanıtlanana kadar suçsuz sayılma hakkına sahiptir.

3) Aleyhine bir suçta hükmedilirken herkesin tam bir eşitlikle, en azından;

- a)** Hakkındaki savın niteliği ve gerekçesi konusunda hemen anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak bilgi edinmek;
- b)** Savunmasını hazırlaması için ve seçtiği bir avukatla ilişki kurmak üzere yeterli zaman² ve kolaylığa sahip olmak;

² Savunma hazırlamak için **yeterli zaman**, yargılamanın niteliğine (örneğin ilk soruşturma, son soruşturma ya da temyiz aşaması gibi) ve her davanın somut koşullarına bağlıdır. Davanın karmaşıklığı, sanığın ve avukatın delillere ulaşması ve ulusal mevzuatta saptanmış zaman sınırı gibi etkenler de burada yer alır. Savunma hazırlamak için yeterli zamanın sağlanması hakkı, **makul sürede yargılanma** hakkıyla dengelenebilir. Eğer bir sanık, savunma hazırlamak için izin verilen zamanın (avukatıyla görüşmek ve belgeleri incelemek dahil) yetersiz olduğuna inanıyorsa, içtihatlardan da açıkça anlaşılacağı gibi, savunma hazırlamak için zamanın yetersiz olduğu gerekçesiyle yargılanmanın ertelenmesini talep etmelidir. (Douglas, Gentles ve Kerr v. Jamaika, 19 Ekim 1993, İHK'nin Raporu vol.II, (A/49/40?, 1994; Sawyers ve Mc. Lean v. Jamaika, (226/1987 ve 256/1987), 11 Nisan 1991, İHK'nin Raporu, (A/46/40), 1991) İnsan Hakları Komitesi, bir cinayet davasında önceki avukatın yerine atanan yeni bir avukata, sanıkla görüşmesi ve savunma hazırlaması için dört saatlik süre tanımamasını, davaya hazırlanmak için yetersiz bir zaman olarak görmüştür. (Smith v. Jamaika, (282/1988) 31 Mart 1993, UN Doc. CCPR/C/47/D/282/1988) Komite ayrıca, yeni atanmış bir avukatın duruşma başlamadan önce sanıkla sadece on dakika görüştüğü ve eski avukatın önceki duruşmaların çoğuna katılmadığı bir davada KİSHUS'un 14/3. Maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. [Reid v. Jamaika, (355/1989), 8 Temmuz 1994, UN Doc. CCPR/C/51/D/355/1989]. Bkz.: "**TEMEL BELGELERDE İNSAN HAKLARI**", Muharrem BALCI-Güliden SÖNMEZ, İst: 2001, Danışman Yay. s. 105.

- c) Gereğinden çok gecikmeksizin yargılanmak;
- d) Hazır bulunduğu bir duruşmada yargılanmak ve kendisinin doğrudan ya da seçtiği yasal yardımcı ile savunmak, yasal yardımcısı yoksa buna hakkı olduğunu öğrenmek, adaletin çıkarları gerektirdiğinde kendisine verilmiş yasal yardımcıdan yararlanmak ve bu yardım için ödeme gücü yoksa bu yardımcıdan ücretsiz yararlanmak;
- e) Aleyhindeki tanıkları sorgulamak ya da sorgulatmak ve aleyhindeki tanıklarla aynı koşullarda kendi tanıklarının hazır bulunmasını ve sorgulamasını sağlamak;
- f) Mahkemede konuşulan dili konuşup anlayamadığı durumda bir çevirmenin ücretsiz yardımından yararlanmak;
- g) Kendi aleyhine tanıklık etmeye ya da suçluluğunu itirafa zorlanmamak;³

güvencelerine hakkı vardır.

4) Ergin olmayan kişiler söz konusu olduğunda, yargılama, onların yaşlarını göz önüne alarak topluma yeniden kazandırılmalarını sağlayacak biçimde olur.

5) Bir suçtan hüküm giyen herkes, mahkumiyetinin ve hükmün yasalar uyarınca daha yüksek bir mahkeme tarafından incelenmesi hakkına sahiptir.

³ Bkz.: BM Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü (İlkeler Bütünü) İlke 21/2. İnsan Hakları Komitesine göre KİSHUS'un 14/3(g) maddesinin, "hiç kimse kendi aleyhinde tanıklığa ya da suçu itirafa zorlanmaz", şeklindeki hükmü, araştırmayı yapan yetkililerin sanıktan bir ikrar almak amacıyla doğrudan ya da dolaylı olarak fiziksel veya psikolojik baskı uygulanmaması olarak anlaşılmalıdır. Bir sanıktan ikrar almak amacıyla Sözleşme'nin 7. Maddesine aykırı bir biçimde davranmak ise öncelikle kabul edilemez. Bkz.: "TEMEL BELGELERDE İNSAN HAKLARI", Muharrem BALCI-Gülden SÖNMEZ, İst: 2001, Danışman Yay. s. 105.

6) Kesin bir kararla bir suçtan hüküm giymekle birlikte, sonradan mahkumiyeti bozulduğunda ya da yeni ya da daha sonra ortaya çıkan bulgularla adaletin yanlış yargıya vardığı kesin olarak anlaşıldığı için temize çıktığında böyle bir mahkumiyet sonucu cezalandırılmaktan ötürü zarar görmüş olan kimsenin, bilinmeyen bulguların zamanında açıklanmamış olmasının tümü ile ya da bir bölümü ile kendisinden doğduğu kanıtlanmadıkça yasaya göre zararı giderilir.

7) Hiç kimse, ülkenin hukuk ve ceza işlemleri uyarınca sonuç olarak hüküm giymiş ya da aklanmış olduğu bir suçtan ötürü yeniden yargılanıp cezalandırılmaz.

Madde 15

1) Hiç kimse, işlendiği sırada ulusal ya da uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem ya da kusurdan ötürü suçlanamaz. Bir suç eylemine, işlendiği sırada uygulanabilecek cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Suçun işlenmesinden sonra yasada daha hafif bir ceza verilmesi öngörülmüşse, suçlu bundan yararlanır.

2) Bu maddenin hiçbir hükmü, bir kimsenin işlendiği sırada uluslar topluluğu tarafından tanınmış genel hukuk ilkelerine göre suç oluşturan herhangi bir eylem ya da kusurdan ötürü yargılanıp cezalandırılmasını önlemez.

3. İNSAN HAKLARINI VE ANA HÜRRIYETLERİNİ KORUMA SÖZLEŞMESİ

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi Adil yargılanma hakkı kenar başlığını taşımaktadır. Bu maddenin birinci fıkrasında "cezai olan" ve "cezai olmayan" her türlü yargılamaya uygulanabilecek haklara, ikinci fıkrasında masumiyet karinesine ve üçüncü fıkrasında "asgari sanık hakları"na yer verilmektedir. Bu maddenin uygulanabilmesi için iç hukuktaki uyuşmazlığın "kişisel haklar veya yüküm-

lülüklerle" ya da "suç isnadının karara bağlanması"yla ilgili olması ön koşuldur.

Madde 6: Adil Yargılanma Hakkı⁴

1) Her şahıs gerek medeni hak ve vecibeleriyle ilgili nizalar gerek cezai sahada kendisine karşı serdedilen bir isnadın esası hakkında karar verecek olan, kanuni, müstakil ve tarafsız bir mahkeme tarafından dâvasının mâkul bir süre içinde hakkaniyete uygun ve aleni surette dinlenmesini istemek hakkını haizdir.

Hüküm aleni olarak verilir, şu kadar ki demokratik bir toplulukta âmme intizamının veya millî güvenliğin veya ah-lâkın yararına veya küçüğün menfaati veya davaya taraf olanların korunması veya adaletin selâmetine zarar verebileceği bazı hususi hallerde, mahkemece zaruri görülecek ölçüde, aleniyet dâvanın devamınca tamamen veya kısmen Basın mensupları ve halk hakkında tahdit edilebilir.

2) Bir suç ile itham edilen her şahıs suçluluğu kanunen sabit oluncaya kadar masum sayılır.

⁴ **"Adil Yargılanma Hakkı**, uluslararası belgelerde ortaya konulmuş adil yargılama ile ilgili bütün usul ve diğer güvenceleri içermekle birlikte, kapsam olarak daha geniştir. Bu hak, uluslararası standartlara uygun olmak koşuluyla, ulusal ve uluslararası usul güvencelerin yerine getirmesine karşın, yine de adil muhakeme ölçütlerini karşılamayabilir. Adil muhakeme hakkı, adil yargılama kavramının merkezinde yer alır. Herkes adil muhakeme hakkına sahiptir.

Ceza davalarında adil muhakeme hakkı, suçsuzluk karinesi yersiz geçikme olmadan yargılanma hakkı, savunma hazırlama hakkı, kişinin kendisini bizzat ya da avukatı aracılığıyla savunma hakkı, tanık dinleme ve sorgulama hakkı ve geriye yürürlü ceza yasalarından korunma hakkı gibi, bir dizi hakla somutlaşır. Bununla birlikte yargılanmanın yürütülmesini düzenleyen uluslararası belgeler, özel olarak sayılan bu hakların 'asgari' güvenceler olduğunu belirtmektedir. Bu güvencelerin yerine getirilmesi her olayda ve her koşulda muhakemenin adil olmasını sağlamaz. Adil yargılanma hakkı bu tek tek güvencelerin toplamından daha geniştir ve yargılanmanın bütününe dayanır." Bkz.: "TEMEL BELGELERDE İNSAN HAKLARI", Muharrem BALCI-Gülden SÖNMEZ, İst: 2001, Danışman Yay. s. 104.

3) Her sanık ezcümle:

- a) Şahsına tevcih edilen isnadın mahiyet ve sebebinden en kısa bir zamanda, anladığı bir dille ve etraflı surette haberdar edilmek,**
- b) Müdafaasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara malik olmak,**
- c) Kendi kendini savunmak veya kendi seçeceği bir müdafii veya eğer bir müdafî tayin için mali imkânlardan mahrum bulunuyor ve adaletin selâmeti gerektiriyorsa, mahkeme tarafından tayin edilecek bir avukatın meccani yardımından istifade etmek,**
- d) İddia şahitlerini sorguya çekmek, veya çektirmek, savunma şahitlerinin de iddia şahitleriyle aynı şartlar altında davet edilmesini ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek,**
- e) Duruşmada kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından meccanen faydalanmak,**

haklarına sahiptir.

AİHM'ye göre Sözleşmenin 6(3). maddesindeki haklar, yine aynı maddenin birinci fıkrasının içindeki "adil muhakeme hakkı"nın (right to a fair hearing) sadece bazı özel yönleridir. Bir başka deyişle, üçüncü fıkrada yer almayan sanık haklarına bir müdahale olduğu takdirde, birinci fıkradaki adil muhakeme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmek mümkündür. Bu nedenle üçüncü fıkra ile birinci fıkradaki adil muhakeme hakkını birlikte düşünmek gerekir.

II. ULUSAL MEVZUAT

1. T.C. ANAYASASI

Kişi Hürriyeti ve Güvenliği

Madde 19: Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hakim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.

(Değişik ilk cümle: 03.10.2001-4709 S.K./4. md.) Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırk sekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hakim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal, sıkıyönetim ve savaş hallerinde uzatılabilir.

(Değişik fıkra: 03.10.2001-4709 S.K./4. md.) Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.⁵

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

(Değişik fıkra: 03.10.2001-4709 S.K./4. md.) Bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir.

⁵ **Tutukluluk süresinin makullüğü**, İnsan Hakları Komitesi ve bölgesel organlar tarafından her davada ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Tutukluluk süresinin makullüğü incelenirken, işlendiği iddia edilen suçun ağırlığı verilebilecek olası cezanın niteliği ve ağırlığı ve sanığın salıverildiği takdirde kaçma tehlikesi gibi etkenlere bakılmaktadır. Bunların yanında ayrıca, iddia makamının mı gecikmeye sebebiyet verdiği incelenmektedir. Yargılanmayı bekleyen (duruşma öncesi) tutuklunun makul sayılabilecek tutukluluk süresinin uzunluğu, tutuklu olmayan bir kimsenin yargılanmasına başlamadan önce (ilk soruşturmada) geçen makul görülebilecek süreden daha kısa olabilir. Bkz.: "TEMEL BELGELERDE İNSAN HAKLARI", Muharrem BALCI-Gülden SÖNMEZ, İst: 2001, Danışman Yay. s. 44.

Hak Arama Hürriyeti

Madde 36: Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma⁶ ile adil yargılanma⁷ hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.

2. CEZA MUHALEMELERİ USULÜ KANUNU

a) Tutuklunun Sorguya Çekilmesi

Madde 108: (Değişik madde: 05.03.1973-1696/15 md.) (Değişik fıkra: 18.11.1992-3842/6 md.) Sanık tutuklama müzekkeresi üzerine tutulduğunda derhal ve nihayet yirmi dört saat içinde yetkili hakim önüne çıkarılarak sorguya çekilir ve tutmanın devam edip etmeyeceği hakkında bir karar verilir.

(Değişik fıkra: 18.11.1992-3842/6 md.) Sanığı en yakın hakim önüne getirmek için gerekli süre bu yirmi dört saatlik süreye dahil değildir.

Sanığa, sorgu sırasında aleyhindeki vaziyet ve hallerden haber verilir.

Sorguya çekme, sanığın kendi lehine meydana koyacağı delillere mani olmayacak tarzda cereyan etmelidir.

⁶ Anayasanın “savunma hakkına” ilişkin yegane düzenlemesi 36. madde ile 129. Maddedeki “Memurların savunması alınmadan disiplin cezası verilemeyeceğine” ilişkin hükmüdür. Bu ikisinin dışında Anayasanın bir başka yerinde “savunma” kavramı geçmemektedir.

Burada yer alan “ile adil yargılanma” ibaresi, 03.10.2001 kabul tarihli, 17.10.2001 tarih ve 24556 mükerrer sayılı R.G.de yayımlanan 4709 sayılı Kanunun 14. maddesi ile madde metnine eklenmiştir

⁷ “Anayasamızda bugün, müdafiden yararlanma hakkı yok, adil yargılanma hakkı yok. Bunun gibi mevcut olmayan bir çok haklardan söz edebiliriz. Fakat kanunda var; CMUK’da var, Avukatlık Kanununda var fakat Anayasada yok.” Feridun YENİSEY, *HUKUKA AYKIRI DELİLLER Semineri ve Sempozyumu*, 03.02.1995, (İstanbul: İst. Barosu Yay., 1996), s. 43.

(Ek fıkra: 18.11.1992 - 3842/6 md.) Bu Kanununun 223 üncü maddesinin ikinci fıkrası ile 229 uncu maddesindeki tutuklama sebepleri hariç sanığın sorgusu sırasında yalnız Cumhuriyet Savcısı ile müdafii hazır bulunabilir ve tutulmanın devam edip etmeyeceği hakkında bir karar verilmeden önce Cumhuriyet Savcısı ile hazır bulunan müdafii dinlenir.

b) Yakalanan Kimsenin Sorguya Çekilmesi

Madde 128: (Değişik madde: 18.11.1992-3842/9 md.)

(Değişik ilk cümle: 06.03.1997-4229/1 md.) Yakalanan şahıs bırakılmazsa, yakalama yerine en yakın sulh hakimine gönderilmesi için zorunlu süre hariç yirmi dört saat içinde sulh hakiminin önüne çıkarılır ve sorguya çekilir. Yakalanmanın talebi halinde müdafii de sorguda hazır bulunabilir.

Üç veya daha fazla kişinin bir suça iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya fail sayısının çokluğu ve benzeri nedenlerle Cumhuriyet Savcısı bu sürenin dört güne kadar uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. (Mülga cümle: 06.02.2002-4744 S.K./7. md.)

(Değişik fıkra: 06.02.2002-4744 S.K./7. md.) Yakalamadan ve yakalama süresinin uzatılmasına ilişkin emirden yakalananın bir yakınına veya belirlediği bir kişiye, Cumhuriyet savcısının kararıyla gecikmeksizin haber verilir.

Yakalama süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet Savcısının yazılı emrine veya yakalama işlemine karşı, yakalanan kişi veya müdafii veya kanuni mümessili veya birinci veya ikinci derecede kan hısımı veya eşi hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh hakimine başvurabilirler. Sulh hakimi incelemeyi evrak üzerinde yaparak derhal ve nihayet yirmi dört saat dolmadan başvuruyu sonuçlandırır. Yakalamanın veya süre uzatmanın yerinde olduğu kanısına varırsa müracaatı reddeder veya yakalananın derhal soruşturma

evrakı ile Cumhuriyet Savcılığında hazır bulundurulmasına karar verir.

Yakalama süresinin dolması veya hakimın serbest bırakma kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında yakalamaya konu olan fiil sebebiyle yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet Savcısının kararı olmadıkça bir daha bu madde hükmü uygulanmaz.

c) İfade ve Sorgunun Tarzı

Madde 135: (Değişik madde: 18.11.1992-3842/12 md.)

Zabıta amir ve memurları ile Cumhuriyet Savcısı tarafından ifade almada ve hakim tarafından sorguya çekilmeye aşağıdaki hususlara uyulur:

1) İfade verenin veya sorguya çekilenin kimliği tespit edilir. İfade veren veya sorguya çekilen kimliğe ilişkin sorular doğru olarak cevaplandırmak zorundadır.

2) Kendisine isnat edilen suç anlatılır.

3) Müdafî tayin hakkının bulunduğu, müdafî tayin edilecek durumda değilse baro tarafından tayin edilecek bir müdafî talep edebileceği ve onun hukuki yardımından yararlanabileceği, isterse müdafîin soruşturmayı geciktirmemek kaydı ile ve vekaletname aranmaksızın ifade veya sorguda hazır bulunacağı bildirilir; yakınlarından istediğine yakalandığını duyurabileceği söylenir.

4) İsnad edilen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu söylenir.

5) Şüpheden kurtulması için somut delillerinin toplanmasını talep edebileceği hatırlatılır ve kendisi aleyhine var olan şüpheler ortadan kaldırmak ve lehine olan hususları ileri sürmek imkanı verilir.

6) İfade verenin veya sorguya çekilenin şahsi halleri hakkında bilgi alınır.

7) İfade veya sorgu bir tutanakla tespit edilir. Bu tutanakta;

- a) İfade verme veya sorguya çekme işleminin yapıldığı yer ve tarih,
- b) İfade verme veya sorguya çekme sırasında hazır bulunan kişilerin isim ve sıfatları ile ifade veren veya sorguya çekilen kişinin açık kimliği,
- c) İfade vermenin veya sorgunun yapılmasında yukarıdaki işlemlerin yerine getirilip getirilmediği, bu işlemler yerine getirilmemiş ise sebepleri,
- d) Tutanak içeriğinin ifade veren veya sorguya çekilen ile hazır olan müdafî tarafından okunduğu ve imzalarının alındığı,
- e) İmzadan imtina halinde bunun nedenleri,

yer alır.

d) Yakalananın veya Sanığın Müdafî Seçimi

Madde 136: (Değişik madde: 18.11.1992-3842/14 md.)

Yakalanan kişi veya sanık, soruşturmanın her hal ve derecesinde bir veya birden fazla müdafîin yardımından faydalanabilir. Kanuni temsilcisi varsa o da yakalanana veya sanığa bir müdafî seçebilir.

Zabıta amir ve memurları tarafından yapılacak sorgulama işlemlerinde, ancak bir müdafî hazır bulunabilir. Cumhuriyet Savcılığı işlemlerinde bu sayı üçü geçemez.

Zabıtaca yapılan soruşturma da dahil olmak üzere, soruşturmanın her safhasında müdafîin, yakalanan kişi veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukuki yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz.

e) Müdafiler

Madde 137: Müdafî avukatlık veya dava vekilliği etmeğe kanuni salahiyeti olan kimselerden intihap olunabilir.

f) Baronun Müdafî Tayini

Madde 138: (Değişik madde: 18.11.1992-3842/15 md.)

Yakalanan kişi veya sanık müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse talebi halinde baro tarafından kendisine bir müdafî tayin edilir. Yakalanan kişi veya sanık on sekiz yaşını bitirmemiş yahut sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olur ve bir müdafî'de bulunmazsa talebi aranmaksızın kendisine müdafî tayin edilir.

g) Tayin Edilen Müdafîin Görevinin Sona Ermesi

Madde 139: (Değişik madde: 18.11.1992-3842/16 md.)

Sanık sonradan bir müdafî seçerse evvelce baro tarafından tayin edilmiş müdafîin görevi son bulur.

h) Tayin Edilecek Müdafiler

Madde 140: (Değişik madde: 18.11.1992-3842/17 md.)

Müdafî, soruşturmanın veya yargılamanın yapıldığı yer barosunca tayin edilir.

i) Müdafî Vazifesini İfa Etmediği Takdirde Yapılacak Muamele

Madde 141: 138 inci madde hükmüne göre tayin olunan müdafî duruşmada hazır bulunmaz veya vakitsiz olarak duruşmadan çekilir veya vazifesini ifadan kaçınırsa reis maznuna derhal diğer bir müdafî tayin edebilir. Bu takdirde mahkeme duruşmanın talikine de karar verebilir.

Eğer yeni müdafî müdafaasını hazırlamak için vaktin müsait olmadığını beyan ederse duruşma tehir veya talik olunur. Müdafîin kusuru neticesi olarak duruşmanın talik olduğu hallerde müdafî hakkında tertip edilecek inzibati cezalardan maada bu talikten mütevellit masarîf dahi kendisine tahmil olunur.

**j) Yakalanan Kişi ve Sanığın
Birden Fazla Olması Halinde Savunma**

Madde 142: (Değişik madde: 18.11.1992-3842/18 md.)

Yakalanan kişi veya sanıklar birden fazla ise ve menfaatleri de birbirine uygun ise, müdafî seçemeyenlerin savunması bir müdafîe verilebilir.

k) Müdafîin Dava Evrakına Tetkiki

Madde 143: (Değişik madde: 18.11.1992-3842/19 md.)

Müdafî hazırlık evrakı ile dava dosyasının tamamını inceleme ve istediği evrakın bir suretini harçsız alma hakkına sahiptir.

Müdafîinin hazırlık evrakını incelemesi veya hazırlık evrakından suret alması hazırlık soruşturmasının gayesini tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine sulh hakimi kararıyla hazırlık soruşturması sırasında bu hak kısıtlanabilir.

Yakalanan kişinin veya sanığın sorgusunu içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve yakalanan kişi veya sanığın hazır bulunmaya yetkili olduğu diğer adli işlemlere ilişkin tutanaklar hakkında ikinci fıkra hükmü uygulanamaz.

l) Yakalanan veya Tutuklunun Müdafî İle Görüşmesi

Madde 144: (Değişik madde: 18.11.1992-3842/20 md.)

Yakalanan veya tutuklu bulunan kişi vekaletname aranmaksızın müdafî ile her zaman ve konuşulanları başka-

larının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafii ile yazışmaları denetime tabi tutulamaz.

m) Müdafii Ücreti

Madde 146: (Değişik madde: 18.11.1992-3842/22 md.)

Baro tarafından tayin edilen müdafie, görevin ifasından doğan masraflar hariç avukatlık ücret tarifesinden ayrık olarak bu tarifenin hazırlanış yöntemine göre tespit edilecek ücret ödenir. İleride yargılama giderleri ile mahkum olan sanıklardan müdafie ödenen ücreti ödeyebilecek durumda olanlara Türkiye Barolar Birliğinin rücu hakkı vardır.

492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (1) ve (3) sayılı tarifelere göre alınan yargı harçlarının %15'i ve idari nitelikteki para cezaları hariç olmak üzere para cezalarının %15'i bir önceki yıl kesin hesabına göre tespit edilen toplam miktar esas alınarak yılı içinde Maliye ve Gümrük Bakanlığınca Türkiye Barolar Birliği hesabına aktarılır. Birinci fıkraya göre ödenecek ücretler bu hesaptan karşılanır.

Türkiye Barolar Birliği tarafından barolar arasında yapılacak dağıtımın usul ve esasları Barolar Birliğince çıkarılacak yönetmelikte gösterilir.

3. AVUKATLIK KANUNU

Avukatlığın Mahiyeti

Madde 1: Avukatlık, kamu hizmeti ve serbest bir meslektir.

(Değişik fıkra: 02.05.2001-4667/1. md.) Avukat, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder.

Bir Avukatın Geçici Olarak Görevlendirilmesi

Madde 42: Bir avukatın ölümü veya meslekten yahut işten çıkarılması veya işten yasaklanması yahut geçici olarak iş

yapamaz duruma gelmesi hallerinde, baro başkanı, ilgililerin yazılı istemi üzerine veya iş sahiplerinin yazılı muvafakatini almak şartıyla, işleri geçici olarak takip etmek ve yürütmek için bir avukatı görevlendirir ve dosyaları kendisine devir ve teslim eder. (Ek cümle: 02.05.2001-4667/28. md.) Ayrıca durumu mahkemelere ve gerekli göreceği yerlere bildirir. Bu hükümler avukatlık ortaklığı hakkında da kıyasen uygulanır.

Yukarıki fıkrada yazılı işlere ait kanuni süreler, dosyaların devir ve teslimine kadar işlemez. Şu kadar ki, bu süre üç ayı geçemez.

(Mülga fıkra: 02.05.2001-4667/28. md.)

Kendisine görev verilen avukat haklı sebepler göstererek bunu reddedebilir.

Ret sebeplerinin yerinde olup olmadığına Baro Yönetim Kurulu karar verir.

Vekalet görevi, temsil edilen avukatın talimatına bağlı olmaksızın, bu görevi yapan avukatın sorumluluğu altında yürür. Yapılan işlerin ücretini, kendisine vekalet olunan avukat öder. Anlaşmazlık halinde ücretin miktarı Baro Yönetim Kurulu tarafından belirtilir.

4. YAKALAMA, GÖZALTINA ALMA VE İFADE ALMA YÖNETMELİĞİ

a) Müdafî Tayini

Madde 19: Yakalanan kişi veya şüphelinin kendisi müdafî tayin edebileceği gibi varsa kanuni temsilcisi de müdafî seçebilir.

(Değişik cümle: 03.01.2004-25335 S. R.G. Yön./5. md.) Yakalanan kişi veya şüpheli müdafî tayin edebilecek durumda değilse, isteği halinde baro tarafından kendisine müdafî tayin edilir. Bu durumdaki kişinin müdafî talebi kolluk kuvveti tarafından derhal baroya bildirilir.

Yakalanan kişi veya şüpheli on sekiz yaşını bitirmemiş veya sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olup müdafii de bulunmazsa talebi aranmaksızın kendisine müdafii tayin edilmek üzere durum kolluk kuvvetince derhal baroya bildirilir.

b) Müdafii İle Görüşme

Madde 20: Yakalanan kişi müdafii ile vekaletname aranmaksızın her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir.

Soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla ve yakalanan kişi isterse, vekaletname aranmaksızın ancak bir müdafii ifadede hazır bulunabilir.

Müdafii ile yazışmalar denetime tabi tutulamaz.

(Ek fıkra: 18.09.2002-24880 S. R.G. Yön./5. md.) Her kolluk biriminde görüşme için uygun şartlara haiz görüşme yeri ayrılır.

c) Müdafinin Dava Evrakını İncelemesi

Madde 2: (Değişik madde: 18.09.2002-24880 S. R.G. Yön./6. md.)

(Değişik cümle: 03.01.2004-25335 S. R.G. Yön./7. md.) Müdafii, hazırlık evrakı ile dava dosyasının tamamını incelemek ve istediği evrakın bir suretini harçsız almak hakkına sahiptir. Ancak bu hakkın kullanılması hazırlık soruşturmasının amacını tehlikeye düşürebilecek ise, sulh hakiminin kararı ile hazırlık soruşturması sırasında bu hak kısıtlanabilir. Bu husustaki karar Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine verilebilir. Bununla beraber yakalanan kişinin veya şüphelinin ifadesini içeren tutanak ile bilirkişi raporları ve yakalanan kişinin veya şüphelinin hazır bulunmaya yetkili olduğu adli işlemlere ilişkin evrakın incelenmesinde bu hakkın kısıtlanmasına karar verilemez.

a) İfadenin Esasları

Madde 22: İfade, kolluk kuvveti amir ve memurları tarafından aşağıda belirtilen esas ve usuller çerçevesinde alınır:

a) İfade verenin kimliği tespit edilir. İfade veren kimliğine ilişkin soruları doğru olarak cevaplandırmak zorundadır.

b) (Değişik bend: 18.09.2002-24880 S. R.G. Yön./7. md.) Yakalama ve yakalama süresinin uzatılmasına ilişkin emirden, yakalananın bir yakınına veya belirlediği bir kişiye Cumhuriyet Savcısının kararıyla gecikmeksizin haber verildiği veya verileceği bildirilir.

c) Kendisine isnat edilen suç anlatılır. Isnat edilen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu hatırlatılır.

d) Müdafî tayin hakkının bulunduğu, müdafî tayin edilecek durumda değilse baro tarafından kendisine müdafî tayin edilebileceği, arzu ederse müdafîin soruşturmayı geciktirmemek kaydıyla ifade alınırken yanında bulunabileceği, bunun için vekalet vermesinin gerekmediği bildirilir.

e) Talep ederse, bir müdafî görevlendirilmesi için baroya haber verilir. Müdafîin gelmesi için makul bir süre beklenir, müdafî gelmezse bu husus tutanağa kaydedilerek ifade alma işlemine başlanır.

f) Kendisi aleyhine var olan şüphe sebeplerini ortadan kaldırmak ve lehine olan hususları ileri sürmek imkanı verilir.

g) Şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını talep edebileceği hatırlatılır.

h) Şahsi halleri hakkında bilgi alınır.

ı) İfade alma şüphelinin lehine olan delilleri açıklamasına engel olmayacak biçimde yürütülür.

i) İfade bir tutanakla tespit edilir.

j) İfade alınan yer, tarih, şüphelinin açık kimliği, bu işlem sırasında hazır bulunanların kimlikleri, görevleri, bu işlemler yapılırken yukarıdaki esaslara uyulup-uyulmadığı, uyulmamış ise sebepleri tutanağa geçirilir.

k) Tutanak, okunup anlaşıldıktan sonra hazır bulunanlarca imzalanır. İmzadan imtina eden varsa bunun sebepleri tutanakta belirtilir.

(Değişik cümle: 18.09.2002-24880 S. R.G. Yön./7. md.) Müdafî sadece hukuki yardımda bulunabilir, şüphelinin ifadesi alınırken şüpheliye sorulan soruya doğrudan cevap veremez, onun yerini aldığı izlenimi veren herhangi bir müdahalede bulunamaz. Hukuki yardım maddi olayı karartabilecek müdahalelerin yapılması anlamına gelmez. Müdafî, şüpheliye bütün kanuni haklarını hatırlatabilir ve müdafîin her türlü müdahalesi tutanağa geçirilir.

b) İfade Almada Yasak Yöntemler

Madde 23: İfade veren şüphelinin beyanları hür iradesine dayanmalıdır. Yasak yöntemlerle elde edilen ifadeler, rızası olsa bile delil olarak değerlendirilemez. Bu nedenle gözaltındaki kişiye;

a) Özgür iradeyi engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, zorla ilaç verme, yorma, aldatma, bedensel cebir ve şiddette bulunma, bazı araçlar uygulama gibi iradeyi bozan bedeni veya ruhi müdahaleler yapılamaz.

b) Kanuna aykırı bir menfaat vaat edilemez.

5. TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ 3842 SAYILI YASA (CMUK) İLE İLGİLİ YÖNETMELİK

Amaç

Madde 1: Bu yönetmeliğin amacı, barolarca müdafî olarak atanan avukatlara ödenecek ücret ve görevin yapılması için gerekli giderleri karşılamak üzere Maliye Bakanlığınca

Türkiye Barolar Birliği hesabına aktarılan ödeneğin kullanımı ile barolar arasında dağıtımının usul ve esaslarını saptamaktır.

Kapsam

Madde 2: Bu yönetmelik, CMUK'un değişik 138. maddesi uyarınca müdafî olarak atanan avukatlara barolarca ödenecek ücret ve görevin yapılması için gerekli gider ödemelerinin karşılanması ve ödeneğin kullanımı için Türkiye Barolar Birliği'nce barolara dağıtımın ve barolarca avukatlara yapılacak ödemelerin usul ve esaslarını kapsamaktadır.

Hukuki Dayanak

Madde 3- Bu yönetmelik, CMUK'un değişik 146. maddesinin Türkiye Barolar Birliği'ne yüklediği görev ve verdiği yetkiye dayanılarak hazırlanmış ve yürürlüğe konmuştur.

Ödeneğin Kaynağı

Madde 4: CMUK'un değişik 146/2 maddesine göre Maliye Bakanlığınca her yıl Türkiye Barolar Birliği hesabına aktarılması zorunlu olan ödenektir.

Ödeneğin Kullanılması

Madde 5: Türkiye Barolar Birliği'ne ve Barolara aktarılan bu ödenek, Birliğin veya baroların kendi hesabından ayrı bir hesapta tutulur. CMUK ödeneğinin ana parası ve alınan faizinden, bu hizmetin yürütülmesi için eğitim, donanım ve personel ücreti gibi gerekli giderler dışında, Birliğin ve Baroların hesabına aktarma yapılamaz.

Barolar müdafî olarak atanan avukatlara ücret ve görevin yapılması için taşıt ve konaklama giderleri gibi gerekli giderleri bu ödenekten öderler.

Dağıtım Esasları

Madde 6: Ödenenin dağıtılmasında, baroların üye sayısı, önceki dönemlerde müdafî atanan iş sayıları ve ödenen miktarlar ve barolarda kalan bakiyeler, baroların bulunduğu illerin coğrafi durumları, şartlan ve ödenek talepleri göz önünde tutulur.

Barolar bu yönetmelik gereğince yapılacak Ödemelerin muhasebesini tutmak ve Türkiye Barolar Birliği'ne gecikmeksizin bilgi aktarmak amacı ile bilgisayar sistemi kurarlar ve Türkiye Barolar Birliği'nde bu hizmetin yürütülmesi amacı ile kurulan bilgisayar sistemine bağlanırlar. Bu sistem kuruluncaya kadar Barolar hizmet karşılığı avukatlara yapılan Ödemeleri on beşer günlük raporlar halinde ödeme yapılan avukatın ad, soyad ve sicil numarası ile işin hazırlık veya dosya numarasını ve kendisine hukuki yardım yapılan kişi veya kişilerin ad ve soyadları ile temin edilebilirse tebligata uygun adreslerini bildirmek zorundadırlar. Ayrıca eğitim, donanım, personel ve yol giderlerini de detaylandırarak yukarıda belirtilen on beş günlük raporlarla Türkiye Barolar Birliği'ne bildirirler. Barolar her ayın ilk haftasında bir önceki aya ilişkin hesap durumunu; Türkiye Barolar Birliği'nce hazırlanacak Örneğe uygun bir raporla Birliğe bildirirler. On beş günlük ve aylık raporları göndermeyen barolara, istekleri olsa bile, bunları gönderinceye kadar ödenek gönderilmez.

Ayrıca, barolarla Türkiye Barolar Birliği arasında her üç aylık dönem sonunda hesap mutabakatı sağlanır.

Tarife

Madde 7: Barolarca tayin edilen avukata ödenecek ücret miktarlarını saptamak üzere, Türkiye Barolar Birliği'nce Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nden ayrı olarak CMUK Ücret Tarifesi hazırlanır; bu tarife Adalet Bakanlığınca onaylanarak yürürlüğe girer.

Avukata Ödeme

Madde 8: Müdafî tayin edilen avukata, CMUK Ücret Tarifesine göre makbuz karşılığı ödeme yapılır. Soruşturma ve yargılamada ayrı ücret ödenir.

Hazırlık veya son soruşturmada birden fazla sanığa menfaat çatışması olmadığı sürece tek müdafî tayin edilebilir ve müdafî tayin edilen avukata her sanık için ayrı ücret ödenir.

Güvenliğin Sağlanması

Madde 9: Müdafî tayin edilen avukatın çağrılan yere ulaşması için gerekli yol giderleri ile, hizmetin görülmesi için gerekli sair zorunlu giderler CMUK ödeneğinden, belge karşılığı, baro tarafından ödenir.

Müdafîin görev yerine güvenli bir şekilde gidiş dönüşünü ve görev yerindeki güvenliğini sağlamak için gereken tedbirler ilgili zabıta veya C. Başsavcılığı veya Mahkemece alınır. Bütün kamu kurum ve kuruluşları da bu hizmetin yerine getirilmesinde yardımcı olmakla yükümlüdürler.

Geri Alma

Madde 10: Bu yönetmelik hükümlerine göre avukata ödenen ücret ve görevin yapılması için ödenen zorunlu giderler, yargılama giderleri ile mahkum olan ve ödeme gücü bulunmayan sanıklardan Türkiye Barolar Birliği'nce geri alınabilir. Türkiye Barolar Birliği bunun için ilgili Baro Yönetimine yetki verebilir.

Bu yolla tahsil edilen paralar Birlik ve Barolar tarafından aynı amaçla kullanılır.

Yürürlük

Madde 11: Bu yönetmelik, Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu'nun 04.10.1997 tarih, 134/3 No.lu kararıyla onaylanarak, aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

Uygulama-Yürürlük

Madde 12: Bu yönetmelik hükümleri Türkiye Barolar Birliği'nce uygulanır ve yürütülür.

Madde 13: Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunun 13.02.1993 tarihli toplantısında kabul edilerek yürürlüğe konulan yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

CMUK'un 146. Maddesi Gereği Barolara Gönderilen Paralarla İlgili Harcama Raporu

...../...../200.

Baromuzca CMUK gereği tayin edilen müdafilere yapılacak ödemeler için CMUK 146. maddesi uyarınca Türkiye Barolar Birliği tarafından gönderilen TL ödenekle ilgili/..... dönemine ait hesap durumu aşağıda gösterilmiştir.

I. Hazırlık Aşamasındaki İş Adedi:

II. Hazırlık Aşamasında Görevlendirilen Avukat ve Diğer Bilgiler

Sıra No	Av. Ad-Soyadı	Sicil No	Hazırlık Dosya No.su	Ödenen Ücret
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
	Ödenen Toplam Ücret:			

III. Sulh Ceza Yargıçlık/Mahkemelerinde İş Adedi:

.....

Sıra No	Av. Ad-Soyadı	Sicil No	Yargıçlık veya Mahkeme Dosya No	Ödenen Ücret
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
	Ödenen Toplam Ücret:			

IV. Asliye Ceza Mahkemelerinde İş Adedi:

Sıra No	Av. Ad-Soyadı	Sicil No	Mahkeme Dosya No	Ödenen Ücret
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
	Ödenen Toplam Ücret:			

V. Çocuk Mahkemelerindeki İş Adedi:.....

Sıra No	Av. Ad-Soyadı	Sicil No	Mahkeme Esas No	Ödenen Ücret
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
	Ödenen Toplam Ücret			

VI. Ağır Ceza Mahkemelerindeki İş Adedi:.....

Sıra No	Av. Ad-Soyadı	Sicil No	Mahkeme Esas No	Ödenen Ücret
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
	Ödenen Toplam Ücret			

VII. Yönetmeliğin 5/1. Maddesine Göre Yapılan Harcamalar**1. Donanım harcamaları**

(Nelerin alındığı ayrıntılı bir şekilde bildirilecek ve her biri için Ödenen miktar ile toplam gider yazılacaktır.)

2. Eğitim Giderleri

(Eğitime katılan avukatların ad ve soyadları ile nerelere veya kimlere ne miktar ödendiği ayrı ayrı belirtilecektir.)

3. Personel giderleri

(CMUK hizmetlerinin görülmesi için görevlendirilen personelin ad ve soyadları ile aylık ücretleri + sigorta primleri bildirilecektir.)

4. Ulaşım ve konaklama giderleri

(Yukarıda belirtilen hazırlık veya mahkemelere ulaşmak için yapılan ulaşım ve konaklama giderleri, nereden nereye gidildiği ve yukarıda yer alan sıra numaraları belirtilerek Ödenen miktar belirtilecektir.)

VIII. Rücu Olanığı

Yasanın 146. maddesinde öngörülen rücu hakkının kullanılabilmesi için, kendisine avukat yardımı yapılan kişi veya kişilerin, yukarıda II noda yer alan hazırlık ve mahkeme sıra numaraları ile birlikte ad ve soyadları ile tespit edilebilirse tebligat adresleri belirtilecektir.

IX. Stopaj-Fon Toplamı

6. İSTANBUL BAROSU CMUK UYGULAMASI HAKKINDA İÇ YÖNETMELİK

Amaç

Madde 1: Bu yönetmeliğin amacı, CMUK 138. madde gereğince müdafilik hizmetleri yerine getirilirken uygulamada birlik ve düzen sağlamaktır.

Kapsam

Madde 2: Bu yönetmelik,

a) CMUK Uygulama Merkezinin kuruluş, çalışma şekil ve görevlerini,

b) CMUK Uygulaması Çalışma Bölgelerinin oluşturulması ve şeklini,

c) Bu Çalışma Bölgelerinde görev alacak avukatların tespiti, çalışma ilkeleri, masraf ve ücret ödenmesinin şekil ve ilkelerini,

d) Bölge sorumlularının seçilmesi, görev ve yetkilerini,

e) CMUK Bölge Sorumlular Kurulunun oluşturulması, görev ve yetkilerini kapsar.

Genel Esaslar

Madde 3: Müdafî tayin yetkisi Baroya aittir. Baro bu yetkisini İstanbul İli sınırları içerisinde kullanır.

Yakalanan kişi veya sanık müdafî seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse talebi halinde Baro tarafından kendisine bir müdafî tayin edilir. Yakalanan kişi veya sanık on sekiz yaşını bitirmemiş yahut sağır veya dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede malul olur ve bir müdafî de bulunmazsa talebi aranmaksızın kendisine müdafî tayin edilir.

Müdafî tayin edilmesine ilişkin talepler, ilgilinin kendisi tarafından veya soruşturmayı yürüten makamlar tarafından yapılır. Ayrıca, hakkında soruşturma yürütülen kişinin özgürlüğünden yoksun bırakıldığı durumlarda yakınları da talepte bulunabilir.

Baro, kendisine ulaştırılan bilgilerle ilgili araştırma yaparak, CMUK 138. maddesindeki müdafî tayin etme yükümlününün doğruğ doğruğmadığına karar verir.

Baro'nun tayin ettiği müdafî, gerekli başvuruları ve araştırmaları yapar.

Görev Kabul Yasakları

Madde 4: Aşağıdaki hükümlere aykırı biçimde, Baro tarafından tayin edilmeden veya CMUK 141. madde koşulları oluşmadan müdafîlik görevi kabul eden avukatlar hakkında bu iç yönetmeliğin 18. maddesi uyarınca işlem yapılır.

Hazırlık Soruşturmasında

Cumhuriyet Başsavcılıkları'nın ve kolluk kuvvetlerinin müdafî tayin yetkisi bulunmadığından bu makamlarca tayin edilen müdafîler yetkisizdirler. Kolluk ve savcılık tarafından Baro'dan talepte bulunulmadan ve Baro tarafından tayin edilmeden görev kabul edilemez.

Son Soruşturmada

Mahkemelerce resen müdafî tayin edilen avukat öncelikle CMUK 141. madde koşullarının oluşup oluşmadığını araştıracak, koşullar gerçekleşmişse müdafîliği kabul edecektir. Ancak, hakimin tayin ettiği müdafîinin 3842 sayılı yasayla değişik CMUK 146. maddesi gereğince Baro'dan ödeme alabilmesi için tayin işleminin Baro aracılığı ile yapılması gereklidir.

CMUK Uygulama Servisi

Madde 5: Baro'da müdafilik işlerinin koordinesi için CMUK Uygulama Servisi adında bir hizmet birimi oluşturulmuştur. Servis, resmi tatil günleri de dahil olmak üzere 24 saat hizmet verir.

(15.01.2004 tarihli Yönetim Kurulu kararıyla değişik 2.fıkra) Baro, her çalışma bölgesi için ayrı ayrı hazırlanmış CMUK Görev Listesi'ne göre eşit dağıtım ilkesi çerçevesinde hazırlık soruşturması ve son soruşturmada müdafilik görevlendirmeleri ile avukatlar tarafından yerine getirilen müdafilik hizmeti nedeniyle yapılması gerekli ödeme ve mali yükümlülükleri CMUK Uygulama Servisi bünyesinde yerine getirir.

(Değişiklikten önceki fıkra: Baro, bölge toplantıları sonucu hazırlanmış olan nöbet çizelgelerine göre müdafilik görevlendirmelerini, eşit dağıtım ilkesi çerçevesinde ve Sorumlular Kurulu'nun önerileri dikkate alınarak dava dosyası dağıtımını ve avukatlar tarafından yerine getirilen müdafilik hizmeti nedeniyle yapılması gerekli ödeme ve mali yükümlülükleri CMUK Uygulama Servisi bünyesinde yerine getirir.)

Servis, yapılan faaliyet ve görevlendirmeler hakkındaki aylık periyodik raporları, uygulamada karşılaşılan sorunları, saptanan hukuka aykırılıkları ve tayin edilen müdafilerin servise sunduğu raporları düzenli biçimde Yönetim Kurulu'na ve Sorumlular Kurulu'na sunar.

Müdafilik Sicili

Madde 6: Müdafilik olmaya aday olduğunu yazılı olarak Baro'ya bildiren avukat CMUK Uygulama Servisi'nde tutulan "Müdafilik Sicili"ne kaydolur ve meslek içi eğitim seminer programlarına katılır.

Her avukat biri "ana bölge" olmak üzere istediği iki bölgede görev alabilir. Daha çok bölgede çalışmak isteyen avu-

katlara, avukat sayısının yetersiz olduğu ve uygulama sorunlarının bulunduğu bölgelerde de görev verilebilir.

Meslek İçi Eğitim Seminerleri

Madde 7: CMUK Uygulama Servisi sicilinde kaydı olan avukatlar uygulamada birlik, dayanışma, iletişim ve işbirliğinin sağlanması amacıyla eğitici ve öğretici mahiyette olan meslek içi eğitim seminerlerine katılırlar.

(15.01.2004 tarihli Yönetim Kurulu kararıyla değişik 2.fıkra) Meslek içi eğitim ve seminer, konferans ve toplantıların düzenlenmesi, yer ve zamanının tespiti, seminerin idaresi, konuşmacıların tayin ve tespiti ile bu kişilerin bu faaliyetlere katılımının sağlanması, Sorumlular Kurulu'nun önerileri de dikkate alınarak Baro Yönetim Kurulunun onayıyla CMUK uygulama Servisi tarafından yerine getirilir.

(Değişiklikten önceki fıkra: Seminerlerin süresi ve bir yılda kaç defa seminer yapılacağı, ihtiyaçlar doğrultusunda Sorumlular Kurulu'nun önerileri dikkate alınarak Baro tarafından belirlenir. Ancak yılda ikiden az seminer programı yapılamaz.)

Seminerlerin düzenlenmesi, yer ve zamanının tespiti, seminerin idaresi, konuşmacıların tayin ve tespiti, bilim adamlarıyla üst düzey yöneticilerin ve diğer eğitici ve bilgi verici kişilerin seminere katılmalarının sağlanması Sorumlular Kurulu tarafından organize edilir ve Baro Yönetim Kurulu onayıyla düzenlenir.

Bir bölgede, meslek içi eğitim seminerine katılmış avukatların yeterli sayıda bulunması halinde müdafî tayininde meslek içi eğitim seminerine katılan avukatlara öncelik tanınır.

Çalışma Bölgeleri

Madde 8: Çalışma bölgeleri, ihtiyaca göre ve Sorumlular Kurulu'nun görüşü alınarak adli veya idari yetki sınırları

dikkate alınarak belirlenir. Ayrıca, Devlet Güvenlik Mahkemesi, Askeri Mahkeme, Sıkı yönetim Mahkemesi ve Çocuk Mahkemesi'nin görev alanına giren yargılamalarla ilgili olarak da ayrı bölgeler kurulabilir.

Bölge Toplantıları

Madde 9: Bölgede görev alan avukatlar ayda en az bir kere toplanırlar. Toplantıya bölge sorumlusu başkanlık eder. Toplantı nisabı yoktur. Toplantı yerini bölge avukatları tayin eder. Toplantılara katılmak zorunludur.

(15.01.2004 tarihli Yönetim Kurulu kararıyla değişik 2. fıkra.): Her toplantıda katılan avukatların imzasına çık hazirun listesi yapılır ve gündem oluşturulur. Toplantılarda bölgenin sorunları görüşülür. Çözüm önerileri geliştirilir, geliştirilen öneriler bir rapor halinde bölge sorumlusu tarafından Sorumlular Kurulu ve CMUK Uygulama Servisine iletilir.

2. fıkranın değişiklikten önceki hali: Toplantılarda bölgelerin sorunları görüşülür. Çözüm önerileri geliştirilir, geliştirilen öneriler bir rapor halinde bölge sorumlusu tarafından Sorumlular Kurulu'na götürülür.

(3. fıkra 15.01.2004 tarihli Baro Yönetim Kurulu kararıyla yürürlükten kaldırılmıştır. Eski 3.fıkra hükmü: Her toplantıda katılan avukatların imzasına açık hazirun listesi yapılır ve gündem oluşturulur. Toplantıda aylık hazırlık soruşturmasına ait nöbet çizelgesi hazırlanır. Günlük nöbetçi sayısı bölgenin kendi somut koşullarına göre belirlenir. Nöbet listesi oluşturulamıyorsa, geçici nöbet listesi yapılır ve kısa zamanda yeniden toplanılır.)

Toplantılarda kararlar, toplantıya katılan avukatların salt çoğunluğuyla alınır. Ancak muhalefet eden üyelerin gerekçeli şerhleri tutanağa geçirilir. Verilen kararlar ve muhalefet şerhleri sorumlular kurulunda görüşülmek üzere bölge sorumlusu tarafından kurula götürülür.

(Son fıkra hükmü 15.01.2004 tarihli Baro Yönetim Kurulu kararıyla yürürlükten kaldırılmıştır. Eski son fıkra hükmü: Aylık nöbet çizelgesi en geç ayın son günü bölge sorumlusu tarafından Baro'ya verilir. Çok sayıda talebin gelmesi nedeniyle nöbetçi avukatların bulunamadığı durumlarda hangi sıra ile atama yapılacağı da nöbet çizelgesinde gösterilir.)

Bölge Sorumluları

Madde 10: Her çalışma bölgesinde bölge toplantılarına katılan ve uygulamalarda sürekli görev alan, meslek içi eğitimden geçmiş avukatlar arasından daha önceden belli edilen gün ve yerde o bölge avukatları tarafından 1 (bir) bölge sorumlusu seçilir. Avukatlar sadece ana bölgelerinde seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Bölge sorumlularının görev süresi bir yıldır.

Bir bölgede yeteri kadar avukat yoksa yada bölge sorumluluğuna aday bulunmuyorsa Baro Yönetim Kurulu geçici görevlendirme yapar.

Her bölgenin, sorumlusunu görev süresi içinde değiştirme hakkı vardır. Bölge sorumlusunun değiştirilmesine dair toplantı bir önceki bölge toplantısında karara bağlanarak bütün bölge avukatlarına duyurulur. Katılanların salt çoğunluğu ile bölge temsilcisi değişir.

Bölge sorumluları,

- a) Bölgesini sorumlular kurulunda temsil eder.
- b) (15.01.2004 tarihli Baro Yönetim Kurulu kararıyla yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırılan eski (b) bendi: Aylık nöbet çizelgelerini hazırlar ve Baro'ya verir.)
- c) Bölge raporlarını Sorumlular Kurulu'na iletir.
- d) Bölgesinde müdafilik görevinde bulunan avukatlara yardımcı olur.

- e) Bölgeler arası iletişimi sağlar.
- f) Kendi bölgesinin adli ve idari makamlar karşısında Baro Yönetimi'nin bilgisi dahilinde temsilciliğini yapar.
- g) Baro Yönetimi'nce verilecek diğer görevleri yapar.

Sorumlular Kurulu

Madde 11: Sorumlular Kurulu'nun CMUK Uygulama Servisi'nden sorumlu yönetim kurulu üyesi, Bölge sorumlusu avukatlar ve CMUK Uygulama Servisi sorumlusundan oluşur.

Bu kurul ayda en az bir kez toplanır. Servisten sorumlu Yönetim Kurulu Üyesi, servis sorumlusu ve kurul üyesi avukatların en az beşte birinin çağrısı ile olağan üstü toplanır.

Sorumlular Kurulu'nun Görevleri

Madde 12: Sorumlular Kurulu'nun görevleri şunlardır.

a) Uygulamaya ilişkin genel sorunları ve çözüm önerilerini görüşmek, kara bağlamak ve Baro Yönetim Kurulu'nun onayına sunmak.

b) (15.01.2004 tarihli Yönetim Kurulu kararıyla değişik fıkra); Servis tarafından yapılan görevlendirmeler ve dosya dağıtımlarını inceleyerek gerekli görürse servis tarafından düzeltilmesini sağlamak, bu konuda yapılan şikayetleri değerlendirip sonuca bağlamak

Değişiklikten önceki b fıkrası: Bölgelerde yapılan nöbet çizelgelerine uygun olarak servis tarafından yapılan görevlendirmeler ve dosya tanıtımlarını inceleyerek gerekli görürse müdahale etmek ve servis tarafından düzeltilmesini sağlamak, bu konuda yapılan şikayetleri değerlendirip sonuca bağlamak.

c) İç yönetmelikte ön görülen diğer işleri yapmak.

Müdafî Tayin İşlemleri

Madde 13: (15.01.2004 tarihli Yönetim Kurulu kararıyla değişik madde). CMUK Uygulama Servisine müdafî tayini konusunda herhangi bir talep geldiğinde öncelikle müdafî tayini yükümlülüğünün doğup doğmadığı araştırılır ve buna göre derhal görevlendirme yapılır.

Hazırlık Soruşturması ve Son Soruşturmada Servis tarafından her çalışma bölgesi için ayrı ayrı hazırlanan CMUK görev listesine göre sıra ile müdafî ataması yapılır. Müdafî talebi geldiğinde listenin başındaki avukat görevlendirilir. Kendisine görev tevdi edilen avukat, listenin sonuna alınır. Atama sırası gelen avukat mazeretli veya kendisine ulaşılmazsa atama sırası saklı tutulur.

Meslek içi eğitim seminerinden geçerek uygulamada görev almak istediğini beyan eden avukatlar başvuru tarihine göre listenin sonuna eklenir.

Bir çalışma bölgesindeki avukatlardan hiçbirinin görevlendirilememesi halinde en yakın bölgeden atama yapılır.

(Maddenin değişiklikten önceki hali) CMUK Uygulama Servisine müdafî tayin konusunda herhangi bir bilgi ve talep geldiğinde öncelikle müdafî tayin yükümünün doğup doğmadığı araştırılır ve buna göre derhal görevlendirme yapılır.

Hazırlık Soruşturmasında

Öncelikle nöbet çizelgesindeki avukatlar görevlendirilir. Nöbetçi avukat başka bir görevdeyse; mazeretli veya kendisine ulaşılmazsa çizelgedeki sıraya göre atama yapılır.

Son Soruşturmada

Mahkemelerden gelen yazılı talep üzerine müdafî atama işlemi yapılır. Acil durumlarda mahkemelerden gelen telefon veya faks üzerine de tayin işlemi yapılır.

Bu durumlarda tayin edilen müdafî sonradan mahkemenin yazılı bildirimini temin ederek Baro'ya verecektir. Acil hallerde, tayin işleminin müdafîin yetkilerini ve sanığın haklarını kullanmayı engelliyecek bir sonuca neden olmamasına dikkat edilir.

Mahkemenin bulunduğu bölgede yeteri kadar müdafî olmaya aday avukat yoksa diğer bölgelerden durumun ve yerin özelliklerine göre görevlendirme yapılır.

Müdafîin Sorumluluğu

Madde 14: Hazırlık soruşturması sırasında tespit ettiği veya kendisine iletilen hukuka ayrılıkları olayın özelliklerine göre sorgu zaptına geçirmek, şerh düşmek, savcılığa suç duyurusunda bulunmak, Baro'ya bildirmek gibi yöntemlerle şikayet eder.

Hazırlık Soruşturmasında

Görev alan müdafî derhal görev yerine gidip, müdafîliği ni üstlendiği kişiye gerekli hukuki yardımlarda bulunmakla görevlidir.

Görev hazırlık soruşturmasının sona ermesine kadar sürer. Müdafî görevin sona ermesinden itibaren 2 aylık süre içerisinde yönetmelik ekindeki örneklere uygun raporu ile birlikte soruşturma belgelerini Baro'ya ulaştırır.

Hazırlık evrakının değerlendirilmesi ilgili forma göre yapılır. Bu formda belirtilen normlara aykırı işlemler tespit edilmesi halinde ilgili avukattan bilgi alınır.

Son Soruşturmada

Müdafîinin görevi karar kesinleşinceye kadar sürer. Ancak, Yargıtay'ca bozulan kararlarda, durum müdafîi tarafından Baro'ya bildirilir. Müdafîi isterse yeni esas numarası alan dosyayı takip eder ve yeni ücret almaya hak kazanır.

Temyiz yoluna başvuran müdafiiin mürafaaya katılmak istemesi halinde TBB Genelgeleri gereği kendisine yol masrafı ödenir. Mahkemenin yetkisizlik, görevsizlik ve birleştirme kararı vermesi durumunda müdafiiin seçimlik hakkı vardır. Dilerse yeni sürece katılır, bunu seçen müdafii yeni mahkemenin adını, dosya numarasını, duruşma gününü Baro'ya yazılı olarak bildirir. Müdafii dava sonunda alınan her mahkeme kararını Baro'ya vermek zorundadır.

Görevden çekilme yasalardaki koşullar dahilinde gerçekleşir. Görevden çekilen müdafii bu durumu derhal yazılı olarak Baro'ya bildirir. Bu bildirimler davayla ilgili bilgileri duruşma tutanaklarını, sonraki duruşma gününü ve çekilme gerekçelerini içerir. Aksi halde müdafiiinin sorumluluğu sürer. Çekilen müdafiiinin görevi on beş gün daha devam eder.

Baro çekilen müdafiiinin yerine derhal yeni bir müdafii atar. Yeni müdafii atandığında çekileninin 15 gün beklemek zorunluluğu yoktur.

Müdafii Ücretleri ve Müdafii Giderleri

Madde 15: Müdafiiinin görev nedeniyle alacağı ücretler ve yapacağı giderler TBB'nin genelgeleri ve Baro Yönetim Kurulu'nun kararlarına göre ödenir.

Ancak, son soruşturmada görevlendirilen müdafii peşin ödemeyi alabilmek için hukuka aykırılıkların izlenmesi amacıyla hazırlanmış olan formu da doldurarak hizmet formu ve iddianame, tensip zaptı ve sanığın tüm aşamalardaki ifadeleriyle birlikte Baro'ya teslim eder.

Devir Dönemleri

Madde 16: Servisin kayıtları ile sağlıklı bir mukayese yapmak ve iş dağıtımında yanlışlıkları önlemek amacıyla, yılda iki kez Ocak ve temmuz aylarında CMUK Servisi'nde görev alan avukatlar ellerinde derdest olan davalara ilişkin

Baro'ya rapor takdim ederler. Raporlara, dönem içindeki duruşmalara ait tutanaklar da eklenir.

Genel Toplantılar

Madde 17: Yılda iki kez CMUK Uygulamasında görev alan tüm avukatlara açık olan genel toplantılar yapılarak, yapılan çalışmalar genel tartışmaya açılır.

Yaptırım

Madde 18: Hazırlık soruşturmasında ve son soruşturmada gereken yasal işlemleri yapmayan veya ihmal eden müdafî hakkında Avukatlık Kanunu ve TBB Meslek Kuralları gereğince işlem yapılır.

Yürürlük

Madde 19: Bu yönetmelik 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu'nun 95. maddesi gereğince İstanbul Barosu Yönetim Kurulu'nun 20.11.1997 tarih ve 121 sayılı kararı ile kabul edilerek 21.11.1997 tarihi itibarıyla yürürlüğe konmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SORUNLAR

I. MEVZUATTAN KAYNAKLANAN SORUNLAR

1. CEZA MUHAEMELERİ USULÜ KANUNUNDAN KAYNAKLANAN SORUNLAR VE CMUK TASARISI

CMUK Mevzuatı

Aşağıda da görüleceği üzere bu alandaki sorunların önemli olanları, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun kendisinden ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerden kaynaklanmaktadır.⁸

En büyük sorun, zorunlu müdafiliğin sınırlı olmasıdır. Buna göre sadece 18 yaşından küçükler ile sağır ve dilsizler ile kendini savunamayacak durumda olanlar için müdafii bulunması zorunludur. Geri kalan kişilerin ifadeye başvurma, yakalama, sorgu, tutuklama durumları için müdafii bulunması mecburiyeti bulunmamaktadır.

Mevzuatta zorunlu müdafiliğin kural haline getirilmesi gerekir. Zira yukarıda da açıklandığı üzere, savunmasız mu-

⁸ Ceza Muhakemesi hukukunda müdafiiin yeri ve yapılacak hukuki yardımın etkinliğinin ve kalitesinin artırılması konusunda yürürlükteki yasa ve gündemdeki tasarıya ilişkin eleştiri ve önerilerimiz "Sorunlar ve Çözüm Önerileri" bölümündedir.

hakeme ve dolayısıyla hüküm batıldır. İnsan hakları ve dar anlamda sanık haklarına tam riayetin sağlanması ve ceza muhakemesinin “insan haklarına uygun olarak maddi gerçeğe ulaşma” amacının hakkıyla yerine getirilmesi için, öncelikli olarak hazırlık soruşturmasında ve genelde de bütün ceza soruşturma ve kovuşturmalarında avukat bulunması zorunlu hale getirilmelidir.

Halen uygulanmakta olan sınırlı zorunlu müdafilik sisteminde 18 yaşından büyük sanıklar için müdafii istemek hakkı bulunduğu genellikle hatırlatılmamakta, avukat talep edenlere iyi gözle bakılmamaktadır. Bu sorunlar, yukarıda açıklanmıştı.

Zorunlu müdafiliğin uygulamaya konulmasıyla profesyonel ve kişisel özelliklere dayalı olan avukatlık mesleğinin ceza davalarında zayıflayacağı görüşü ileri sürülebilir. Ancak bu endişeler giderilebilir endişelerdir. Zira;

Zorunlu müdafilik uygulamasında görev alacak avukatlar, gönüllü ve ceza hukukuna ilgi duyan avukatlardan oluşacaktır.

Uygulamadaki avukatlara eğitim seminerleri verilecektir.

Öncelikle kişilerin kendi avukatlarının gelmesini isteme hakları önceliklidir.

CMUK Servisi tarafından kendisine müdafii tayin edilen kişi, her zaman kendi avukatının veya bir başka avukatın bulunmasını isteyebilir.

Sanık için atanan müdafii görevi, özel müdafii geldiği anda sona erer.

İç hukukta bir üst derece mahkemesi olan Yargıtay’da duruşma yapılması mutlak bir zorunluluk değildir. Ayrıca, tutuklu sanığa Yargıtay’da yapılan duruşmalara katılma hakkı tanınmamıştır. AİHS.md.6 gereği her iki yasal düzenleme ve uygulama da adil yargılamanın ihlalidir.

CMUK'un 146. maddesi, CMUK uygulaması için yönetmelik çıkarılacağını amirdir. 146. maddeden başka da yönetmelik çıkarılmasını emreden madde bulunmamaktadır. 146. madde ise "müdafinin ücreti" başlığını taşımakta ve CMUK ödeneklerinin Barolar Birliği tarafından barolara dağıtılmasını düzenlemektedir. Sair işlevlerin yerine getirilebilmesi için Kanun metninde, Barolar Birliğinin CMUK uygulamasına ilişkin yönetmelik yapma yetkisi ayrıca tanınmalıdır.

2. YÖNETMELİKLERDEN KAYNAKLANAN SORUNLAR

a) Türkiye Barolar Birliği Yönetmeliği

Barolar Birliği'nin Yönetmeliği de dahil olmak üzere CMUK hizmetine ilişkin konuları gereği gibi düzenleyen yönetmelik yokluğu, en ciddi sıkıntı sebebidir. Barolar Birliği'nin yönetmeliği CMUK 146. maddeye dayanılarak çıkarılan ve sadece CMUK ödeneklerinin Barolar Birliği tarafından barolara dağıtılmasını düzenleyen bir yönetmeliktir. Bu hali ile uygulamadaki CMUK hizmetini karşılamaktan çok uzak bulunmaktadır.

Bu yönetmeliği değiştirmek amacıyla Barolar Birliği tarafından hazırlanan —ve sonraki bölümde tartışması yapılacak olan— taslak da yine uygulamayı bilmeyenlerce hazırlandığı izlenimi vermekte ve sorunları çözmekten uzak bulunmaktadır.

b) İstanbul Barosu CMUK Uygulaması Hakkında İç Yönetmelik

İstanbul Barosunun İç Yönetmeliği de CMUK uygulaması için yetersizdir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi CMUK avukatlarının olağanüstü çalışmaları sonucu, 2002 yılında Kadırga Kültür Merkezi'nde yapılan CMUK Genel Kurulu'ndan geçirilen CMUK Uygulama Araştırma ve Eğitim Merkezi Yönetmeliği Taslağı, 2000-2002 dönemi Baro yönetimi tarafından, söz verilmiş olmasına rağmen, genel kuruldan

geçirilmemiş ve kendisinden sonraki yönetimin CMUK uygulamasını adeta yok etmesine imkan tanınmıştır.

Bu konu, CMUK avukatlarının en fazla önem verdiği konulardan biridir. Çünkü söz konusu yönetmelik, yıllardır bu alanda faaliyet gösteren, hukukun uygulanmasına ve yaygınlaştırılmasına katkıda bulunan, sorunları bilen ve bu sorunları bizatihi yaşayan CMUK avukatları tarafından hazırlanmıştır.

Sözü edilen bu yönetmelik taslağı, hiçbir çıkar grubunun veya örgütün eseri değildir. Bu yönetmeliğin hazırlanmasında, “sanık hakları, hukuki yardım, insan hakları” gibi argümanların dışında bir argüman kullanılmamıştır. Zira bu argümanlar dışında ortaya konacak yaklaşımların gayrimeşru kalacağı herkesçe bilinmektedir. Bu çalışmada, toplumsal vicdan daha baskın çıkmış, her tür çıkar çatışmalarının üstünde, herkesi tatmin edecek değerli bir ürünün ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır. Ancak bu yönetmelik taslağı, başta da ifade edildiği gibi Baro yönetimince, CMUK uygulama servisinin, ayrı ve özerk bir yapı haline getirildiği savıyla kabul edilmemiştir.

II. UYGULAMADAN KAYNAKLANAN SORUNLAR

1) İdarenin ve Soruşturma Mercilerinin Tutumundan Kaynaklanan Sorunlar

Savunma hakkının mahiyetini kavramamış olanlar, CMUK uygulamalarının başlangıç dönemlerinde, “avukatlar sebebiyle suçluların sokağa döndükleri” yönündeki bilinçli propaganda ve müdafilerin engellenmesine yönelik çabalarıyla etkili olmuşlar; müdafilik hizmetinin gerçek amacından uzaklaştırılarak içinin boşaltılmasına çalışmışlardır.

Bu maksatlı çalışmalar içinde, sanıklara haklarının hatırlatılmaması, avukat talep edenlere ve barolardan tayin edilen müdafilere çeşitli zorluklar çıkarılması, hazırlık evrak-

larının müdafilere inceletilmemesi, sanıkların müdafileriyle görüşmelerinin engellenmesi sayılabilir.

Bu sorunlar azalmakla beraber halen devam etmektedir. Bu gün dahi, CMUK hizmetleri içerisinde en çok dikkati çeken konu, müdafii tayininin kanunda sadece 18 yaşından küçükler için öngörülmüş bir hak olduğu algılamasıdır.

Özellikle 10 Nisan 2004 tarihinde CMUK genel toplantısına sunulan "Faaliyet Raporu"ndaki verilerden de anlaşıldığı gibi Barodan avukat istenen vaka sayısı, genele göre oldukça az ve çok büyük oranda da zorunlu müdafilik kapsamında olanlarla sınırlıdır. Resmi kayıtlara göre, zorunlu müdafilik tanımına girmeyen vakalarda müdafii talebi yok denecek kadar azdır.

2. Baro'nun Tutum, Bakış ve Uygulamasından Kaynaklanan Sorunlar

a) Sorumlular Kurulunun İşlevsiz Hale Getirilmesi.

Sorumlular Kurulu, yönetmelikte de yazıldığı üzere, bölge sorumlularının oluşturduğu bir kuruldur. Bölge sorumluları, ilgili bölgelerden seçimle işbaşına gelirler. Dolayısıyla Sorumlular Kurulu, tüm CMUK avukatlarının seçimiyle oluşturulmuş bir kuruldur.

Sorumlular Kurulu, her bir sorumlunun kendi bölgesinde gündeme gelen, tartışılan ve havale edilen sorunları görüşüp, bu sorunların Baro Yönetimine sunulmasını sağlar. Burada gündeme gelen konular, adeta süzgeçten geçirilmiş, hayati öneme haiz konulardır.

Aslında bu faaliyet, uygulama içerisindeki avukatların hukuk üretim faaliyetidir. Tabanda yaşanan sorunların belli bir forma kavuşturularak her düzeyde tartışılmasını sağlayan bu sistemin işlevsel hale getirilmesi, hukuki üretim anlamında çok önemli katkılar sağlayacaktır. Ancak bu kurul, CMUK Bölge toplantılarının yapılması zorunluluğunun kal-

dırılması suretiyle, uygulamada görev ve işlevlerini yerine getirmekten fiilen uzak tutulmaktadır.

b) Bölge Toplantılarının Kaldırılması

Uygulamada büyük işlevler gören, görev alan avukatların dinamizmini yansıtan bölge toplantılarına fiilen son verilmiştir. Mevcut yönetim, CMUK uygulamasındaki dinamizmden rahatsız olduğu için bölge toplantılarını ortadan kaldırma yolunu seçmiştir. Sorgulayan, uygulamadaki sorunların üzerine giden, baro yönetimine sorunları ileten, hukuk üreten bu dinamik yapıyı kaldıramayan mevcut yönetim, işe bu toplantıları feshederek başlamıştır.

Bölge toplantıları, bölgedeki avukatlarla, olağanüstü durumlar hariç ayda bir defa yapılır. Sorumlular bölge toplantılarına katılan avukatlar tarafından seçilir. Her bir toplantı, seçimle gelen divan başkanının başkanlığında gerçekleştirilir. Toplantıda gündeme gelen konular toplantı tutanağına yazılır ve sırayla sorunlar tartışılır. Nöbet listesi hazirundan seçilir. Hazirun ve nöbet listesi, bölge sorumlusu tarafından CMUK servisine sunulur, yapılan atamalar bu listeye göre yapılır.

Toplantıları kaldırma gerekçesi olarak belirtilenin aksine, bu toplantılar, sadece nöbet almak için yapılmamaktadır. Bu toplantılar, bölge avukatları tarafından yapılan yanlışlıklar da dahil olmak üzere adliyelerde ve kollukta karşılaşılan her tür sorunun tartışıldığı, CMUK uygulamasının en dinamik veçhesini ortaya koyan toplantılardır.

Yapılan seminer ve konferanslarla bilgi eksiklikleri giderilir. Bu toplantılara katılan yeni bir avukat, ideal veya realist yüzlerle, ideal veya reel söylemlerle karşılaşır, eski avukatların mesleki tecrübelerini dinler, bu şekilde eksikliklerini giderir ve mesleğini en iyi şekilde yapma konusunda güven kazanır.

Bu toplantılar, savunma hakkı, sanık hakları, savunma dokunulmazlığı gibi kavramları eksene alan CMUK kültürü-

nün oluşmasına temel teşkil eden toplantılardır. Avukatların birbirlerini denetlemeleri, bu toplantılar sayesinde sağlanmaktadır. Önceki aya ilişkin görevlendirme verileri toplantıya katılanlara sunulmakta ve kontrolü sağlanmaktadır.

Bu toplantılar sayesinde CMUK Servisi, sadece sahipsiz çocukların veya fakir ailelerin değil varlıklı da olsa hazırlık soruşturmasına maruz kalan herkesin itibar ettikleri bir konuma gelmiştir.

Bölge toplantılarının yapılmaması, verimsizliği, davaların takipsizliğini beraberinde getirmiştir. Verimsiz bir CMUK servisine, davasını takip etmeyen bir CMUK avukatına hukuki yardımından yararlanmak için kimse başvurmaz.

c) Toplu Olaylar Toplantılarının Kaldırılması

Toplu olaylar toplantıları, 2911 sayılı Kanuna muhalefetten toplu olarak gözaltına alınan kişilere hukuki yardımda bulunmak için yapılan toplantılardır. Bu toplantıları her bölge kendi bünyesinde, gönüllü avukatlarla yapmaktadır. Hukuki yardımda verimliliği artırmak, yeni katılanları bilgilendirmek için bu toplantılara devam zorunluluğu getirilmiştir.

Her bölgede, üç aylık süreyle sınırlı olmak üzere, belli bir CMUK ve toplu olaylara ilişkin tecrübesi olan avukatlar arasından bir organizatör seçilir. Organizatör, görev süresi içerisindeki bütün toplu olaylarda gözaltına alınanlara hukuki yardımda bulunmak üzere görevlendirilen avukatların organizasyonunu sağlamak üzere atanır. Organizatörlük sistemi ve toplantıların yapılma zorunluluğu sayesinde, toplu olay sanıklarının en üst düzeyde hukuki yardım almaları sağlanmaktadır. Bu sistem, uygulamada yaşanan sorunlardan ders çıkaran ve sürekli bir üretim faaliyetinde olan CMUK avukatlarının eseridir.

Bu uygulama sayesinde, CMUK avukatları her kesimin takdirini kazanmıştır. CMUK avukatları bu üretkenlikleri sayesinde, hakim ve savcılar tarafından da defalarca takdir

ve taltif edilmişlerdir. Hakim ve savcılar hiç duymadıkları, görmedikleri adeta metruk vaziyette bulunan, ancak sanık haklarını, dolayısıyla insan haklarını ilgilendiren temel hukuki kavramlarla tanışmışlardır. Özel müvekkilleri için gelen avukatları güvenlik şubeye yaklaştırmayan güvenlik görevlileri, yaptıkları her hukuka aykırı işlem nedeniyle şikayet edildikleri halde görevlerini layıkıyla yapan CMUK avukatlarına oldukça saygılı davranmakta, adeta yapılan her şeyi CMUK avukatlarının kontrolüne bırakmaktadırlar.

Bilindiği üzere hukuk sistemimizde sanıklara hukuki yardımın yapılabilmesi için, ya yaş küçüklüğü (zorunlu müdafilik) ya da talep (sanık veya yakın başvurusu) zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak CMUK avukatları, vermiş oldukları mücadele sayesinde, yaşlarının büyük olmasına ve talep olmamasına rağmen toplu olay sanıklarına hukuki yardım yapabilmekteydiler. Bu durum da, CMUK toplu olaylar organizasyonunun ne kadar nitelikli bir işleyişe sahip olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Ancak mevcut baro yönetimi, uygulamada gelişen hak ve özgürlükler bağlamında oldukça önemli bir adım olan bu hukuki kazanımı hiçe saymış, talep ve yakın başvurusu olmayan kişilere hukuki yardım yapmayı reddetmiştir.

Böylece mevcut yönetim, bu sistemi tamamen ortadan kaldırmıştır. Artık ne toplu olaylar toplantıları yapılmakta ne de organizatör bulunmaktadır. 2911 sayılı Yasaya muhalefet iddiasıyla açılan davaların artık eski ciddiyetiyle takip edilmediğini öğrenmiş bulunuyoruz.

Toplu olaylara, CMUK tecrübesi ve toplu olay tecrübesi olmayan ve bu konuda oluşan pratikten haberi olmayan avukatlar atanmaktadır. Mevcut durum, alay edilecek boyutlara varmıştır. Polisin avukatlara neler yapmaları gerektiği noktasında ders vermeye kalkıştığı haberler almaktayız.

Mevcut yönetim bu sektör kararları ile, CMUK avukatlarının üretmiş olduğu ve herkesçe takdir edilen uygulamayı

ortadan kaldırmakla sadece CMUK uygulamasını kalitesizleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda CMUK uygulamasının bütünüyle işlevsiz hale gelmesine neden olmaktadır.

d) CMUK Bölgelerinin Adli Çevreye Göre Oluşturulması

Bu tartışma eski yönetim zamanında yapılan bir tartışma olup, sonlandırılmayan ve bir önceki yönetimin sınavda kaldığı bir tartışmadır. CMUK avukatlarının büyük çoğunluğu, sanık haklarının korunması ve sanığa hukuki yardımın mümkün olan en kısa sürede ulaştırılması için, adli yargı çevresinden ziyade ilçe sınırları baz alınarak bölgelerin daraltılmasını, gerekirse bu cümleden hareketle yeni bölgelerin ihdas edilmesini savunmasına rağmen, Baro Yönetimince bu taleplere itibar edilmemişti.

Bu görüş, (Sultanahmet Adliyesi'nin yargı çevresi göz önünde bulundurulduğunda görüleceği üzere) aleyhlerine olduğu halde, Fatih-Sultanahmet Bölgesi avukatlarının neredeyse tamamı tarafından savunulmuştur. Burada hedeflenen amaç, en kısa sürede (ki bu süre azami 15 dk. olarak idealize edilmiştir.) sanığa hukuki yardım ulaştırmak ve bu vesileyle toplumun hem hak arama konusunda bilinçlenmesini hem de avukatlara ve baroya güvenmelerini sağlamaktır. Yine hedeflenen şeylerden biri de, talep mercii (kolluk, savcılık, hakimlik vs.) nezdinde avukatların itibarını artırmaktır.

Nitekim uygulamada zaman zaman ilgili mercilerin büylendikleri, birçok CMUK avukatının malumudur. Eğer bu hızlılık ve üretkenlik sağlanabilirse baronun, disiplin kovuşturmaları da dahil olmak üzere toplumun karşılaştığı her türlü hak ihlali için başvuru merkezi olacağını düşünmekteyiz. Ancak eski yönetim bu gerekçeleri anlayamamış, bu çabaları çıkarıcılıkla itham ederek uygulamaya yanaşmamıştır.

e) Meslek İçi Eğitim

Bilindiği üzere CMUK avukatları öncelikle meslek içi eğitimden geçmektedirler. Ancak bu eğitimin kimler tarafından organize edileceği konusu öteden beri tartışılmıştır. Bu eğitimin, uygulama içindeki avukatların organizasyonu ile yapılması hayati önemi haizdir. Sorumlular Kurulu tarafından yapılacak organizasyonla bu tartışma sonlandırılacağı gibi, en uygun çözümün de bu olduğunu düşünüyoruz.

Sorumlular Kurulu, yukarıda kısaca izah ettiğimiz üzere, uygulamanın içinden gelen, bu konuda sorunları bilen, tecrübeli CMUK avukatlarından oluşan bir kuruldur.

Baronun yeterli pratiği olmayan öğretim üyeleriyle vermeye çalıştığı meslek içi eğitimden yarar çıkmayacağı gibi, böyle bir faaliyetin amacına uygun olmadığı da izahtan varestedir.

Kanaatimizce burada hedeflenen şey, yapılacak atölye çalışmalarlarıyla CMUK adaylarına, uygulamanın heyecanını tattırarak onları hazırlamaktır. Yoksa Fakültede verilen ve çoğunlukla da uygulamada kullanılmayan doktrin tartışmalarıyla meslek içi eğitim yeterli değildir. Bu yaklaşım, kesinlikle teoriyi veya öğretilerdeki tartışmaları yadsımamaktadır. Teori ile birlikte ve fakat uygulama ve sorunların daha çok göz önüne alındığı bir eğitim sistemi daha çok sonuç verecek niteliktedir.

Mevcut yönetim bir tarafa eski yönetim dahi bu yaklaşımı desteklememiş, meslek içi seminerlerini (CMUK Servisinde çalıştırdığı avukatlar aracılığıyla) istediği şekilde yapmıştır. Bazı CMUK avukatlarına kerhen seminer verdimiş ancak bu durum, meslek içi eğitim organizasyonunun amacına uygun olarak yapılmasına yeterli olmamıştır.

Halihazırdaki yönetim ise tecrübeli CMUK avukatlarından hiçbir şekilde yararlanmamaktadır. Adeta avukatlar, kendi meslektaşlarına üstelik de herkesten daha çok bildik-

leri konuları anlatmaya ehil sayılmamakta ve ısrarla akademik unvanlar aranmaktadır. Bu konuda en sağlıklı çözüme Sorumlular Kurulunun organizasyonu ile ulaşılabileceği açıktır.

f) Serviste Çalışan Avukatlar

CMUK uygulamasında her iki yönetim de istediği avukatı serviste çalıştırmaktadır. Bu durum söz konusu avukatları, uygulama içindeki avukatlardan ziyade baro yönetimine daha yakın bir tavır içine itebilir. Serviste çalışan avukatlar, CMUK avukatları ile yönetim arasında köprü işlevi görmektedir. Ancak reflekslerinin yönetimden yana seyredebilme olasılığı her zaman mevcut olacaktır. Bu sorunun, Sorumlular Kurulu tarafından önerilecek adaylar arasından olmak kaydıyla ama yine yönetim tarafından atama yoluyla giderilebileceği düşüncesindeyiz.

g) CMUK Harcamalarının Şeffaflığı

(Bu konuya adli yardım da dahil edilebilir). Belli aralıklarla da olsa bu harcamaların yayınlanmak suretiyle şeffaf hale getirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Halihazırdaki yönetimin bu konudaki tutum tavrı, kafalarda ister istemez bir dizi istifhamların oluşmasına sebep olmaktadır.

h) “Puan Sistemi” ve Açmazları

Bilindiği üzere sayın Kolcuoğlu yönetimi, sudan bahanelerle (yönetmeliğin ilgili maddesini değiştirerek) bölge toplantılarını ve bu toplantılarda kararlaştırılan nöbet çizelgelerinin kabul etmeyeceğini belirterek yerine puan sistemi dediği ve halihazırda uygulanan sistemi yürürlüğe koymuştur.

Bu sisteme göre en düşük puan sahibi olan avukat listenin başında yer alıyor, puan yüksekliğine göre aşağıya doğru liste oluşturuluyor. Beş kez aranıp da görevi reddeden avukata (reddedilen her görev için 0,2 puan verilmek suretiyle) bir puan veriliyor, bu şekilde bir iş almış gibi kabul

ediliyor ve buna bağlı olarak listedeki yeri değişiyor. Hazırlık aşamasında görevlendirilen avukata, hazırlık, savcılık ve sorguya katılmış gibi sayarak 3 puan, aynı şekilde savcılık aşamasında aranan avukata sorguya da katılacağı gerekçeyle 2 puan veriliyor.

Sistem birçok yönüyle yanlışlıklarla malul bir sistemdir. Öncelikle fiilen CMUK hizmeti vermeyen CMUK avukatlarının da listelere alınması ve her seferinde bu kişilerin de aranmak durumunda kalınması en temel yanlışlardan biridir.

Bir atama yapıldıktan sonra yeniden (ilk atama ile ikinci atama arasında beş dakika gibi kısa bir zaman geçmiş olsa bile) arama işine listenin başından başlanmak durumundadır. Bu işlemin müsriflik olduğu gerçeği bir tarafa, zaman kaybı nedeniyle sanığa hukuki yardımın gecikmesine sebep olacaktır. Hukuki yardımın gecikmesinin son derece sakıncalı olduğu açıktır.

Yine telefon başındaki memurun bu durumdan sıkılabileceği ve bu nedenle işi kabul edebilecek (veya tanıdık) bir avukatı aramak zorunda kalacağı da ihtimal dışı bir olgu değildir. Dolayısıyla bu uygulama suiistimallere de açık bir uygulamadır.

Ayrıca bu sistemin savunucuları belli ki, hazırlık aşamasında bir dosyanın ne gibi aşamalardan geçtiğini bilmeyen kişilerdir. Zira, kolluğa atanan bir avukatın işi bazen kollukta, çoğunlukla savcılıkta, bazen de sorguda sonuçlanabilir. Hatta bazen 3005 sayılı yasanın uygulanmasını gerektiren bir durum söz konusu olduğunda bu iş davayla da sonuçlanabilir. Dolayısıyla kolluğa atanan herkese üç puan verilmesinin cahilce bir yaklaşımın ürünü olduğu açıktır.

Ayrıca bu sistem yukarıda da kısaca belirttiğimiz üzere son derece masraflı olacaktır. Bilindiği üzere CMUK avukatlarının, atamaları telefonla (cep telefonuyla) yapılmaktadır. Şu anda Yönetimde olanların CMUK uygulamasıyla ilgili en

çok eleştirdiği konulardan biri de telefon harcamalarıydı. Oysa şu andaki telefon harcamalarının eskisinin 4-5 katı kadar olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz. Bu sonuçta, yeni yönetimin “puan sistemi” olarak deklare edip uyguladığı hilkat garibesi uygulamanın payının olduğu açıktır. Bu durumun sebebi aktif olarak CMUK hizmeti vermek istemeyen avukatları bile listeye alan yönetimin, her seferinde onları aramak zorunda kalmasıdır.

i) Yargılanan Avukatlara Hukuki Yardım

Burada “yargılanan”dan kastımız, mesleğini icra ederken karşılaştığı sorunlar nedeniyle yargılanan avukatlardır. Kollukta, savcılıkta veya hakimlikte olmadık nedenlerle meslektaşlarımız hakkında davalar açılabilenmekteyse de CMUK avukatlarının mesleki yaşamlarında en problemlili alan olarak cezaevleri karşımıza çıkmaktadır. Cezaevindeki bir görevlinin tuttuğu tutanakla avukat hakkında yargılama yapılabilir. Bu konuda 1000’in üzerinde şikayet dosyası olduğu ve bunların önemli bir kısmı hakkında dava açıldığı bilinmektedir. Baro yönetiminin bu konuda hiçbir faaliyet içerisine girmemesi bir yana yargılanan veya şikayet edilen avukatları yakışsız bir kısım yaftalarla eleştirdiğini ve hukuki yardımdan kaçındığı da bilinmektedir. Baro yönetiminin bu konuda önyargıdan kurtulup, en azından normal bir vatandaşta uygulanan hukuki yardımı esirgememesi gerekir.

Sonuç olarak; CMUK uygulaması, çok önemli bir hak arama, hukuki yardım ve hukuk üretme platformudur. Bu platform, anlamayan kesimler elinde yok edilmeye yüz tutmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇÖZÜMLER VE TASLAK ÖNERİLERİ

I. İLKELERİMİZ

1. Kısa bir süre önce meslektaşlarımızın görüş ve katkılarına sunulan TBB CMUK Yönetmelik Değişikliği Taslağı, Baroların, özellikle İstanbul Barosu'nun ayrıca bir İÇ YÖNETMELİK hazırlaması ve bu İç Yönetmelik kapsamında ayrıntıları düzenlemesi gerekliliği dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

2. CMUK Mevzuatı, hiçbir sanığın savunmasız ve müdafisiz bırakılmaması ilkesine dayanarak yapılmalıdır. Savunmasız yargılama batıldır ve tüm muhakemelerde ve muhakemenin bütün safhalarında savunma makamının tam olarak doldurulması ve etkin kılınması esastır.

3. CMUK uygulaması, müdafii talep edilen hiçbir soruşturma ve/veya kovuşturma işlemini reddetmemeyi, en yakın ve en çabuk bir şekilde yanıtlamayı öngörür.

4. CMUK hizmeti bir kamu hizmetidir. Kamu hizmetinde öncelik hizmetin verilmesidir. Ucuzluğu veya pahalılığı en son düşünülecek konudur.

5. CMUK hizmeti, kamu görevlerinin ücretlendirilmesi esaslarına uyarlanmalıdır. CMUK hizmeti de bir kamu hizmetidir ve CMUK görevi sırasında avukatın emeği ve tüm masrafları karşılanmalıdır.

6. Avukatın bağımsızlığı ilkesi, Avukatın kayıtlı olduğu Baroya ve Birliğe karşı bağımsızlığını da içerir. Avukatın savunma stratejisi ve hizmetinin denetlenmesi ancak kanunlar çerçevesinde yapılabilir. Bunun dışında herhangi bir denetim şeklinin ve makamının varlığının kabul edilmesi olanaksızdır.

7. CMUK hizmeti, gönüllülük esasına dayanır. CMUK uygulama servisine başvurmayan, meslek içi eğitimden geçip de uygulamada görev üstlenmek istemeyen veya görev teklif edildiğinde herhangi bir sebeple kabul etmeyen avukata hiç bir tarzda bulunulması mümkün değildir.

8. Yönetmelikte CMUK ücretlerinin CMUK ücret tarifesine göre değil, TBB Asgari Ücret Tarifesi'ne göre belirlenmesi esas alınmalıdır. Bunun için de gerekli kanun değişikliği gidilmesinin yolları zorlanmalıdır.

II. ÖNERİLER

A. MEVZUAT DEĞİŞİKLİKLERİNE İLİŞKİN

1) KANUNLARDA

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu

a.1) Mevzuata Zorunlu Müdafilik Eklenmelidir

Zorunlu Müdafiliğin Yararları

- Zorunlu müdafiliğe geçmekle hukuka aykırılıkların önüne geçilebilir.
- Sanıktan delile ulaşmak yerine delilden sanığa ulaşma ilkesine daha çok dikkat gösterilir.
- Sanığa hakları tam olarak sağlanır.
- Hiç kimse ayrıca avukat istediğini bildirmek zorunda kalmayacağından, avukat talep eden sanıklara — avukat istiyorsa suçludur anlayışı— önyargılı bakılmasının önüne geçilebilir.

- Sanıklara peşin ceza verilmesinin önüne geçilmesine yardımcı olur.
- Soruşturma organlarına karşı temelsiz iddiaların önüne geçilir.
- Sanığın iradesine herhangi bir baskı yapılmasının önüne geçilir.
- Sanığın iradesinin olduğu gibi kayda geçmesi sağlanır.
- Hukuka aykırı delillerin dosyalara girmemesi ve hükme esas alınmaması ilkesine işlerlik kazandırılır.
- Soruşturma organlarının aldığı ifadeler hukuki değer kazanır.
- Böylelikle soruşturmada zaman israfının önüne geçilir.
- Hukuka uygun şekilde verilmiş bir ifadenin inkarı zorlaşır.

a.2) Müdafî Sayısı Sınırı

CMUK m. 136/2'deki Zabıta tarafından soruşturmada sadece bir müdafîin bulunabileceği hükmü, müdafî eliyle savunma hakkını gereksiz yere sınırlamaktadır.

a.3) Duruşmaya Girme Zorunluluğu

“Müdafî Görevini İfa Etmediği Takdirde Yapılacak Muamele” başlıklı 141. maddesi, “Baroca tayin olunan müdafîin duruşmada bulunmaması ve diğer hallerde mahkeme başkanının müdafî tayin edeceğini” öngörüyor. Müdafî tayini yetkisi, 140. madde gereğince barolara aittir. Ayrıca müdafîin her duruşmaya girme zorunluluğunun aranması mesleğe yabancı olmanın getirdiği bir uygulamadır. Zira kendi özel işini yapan müdafîler ve diğer avukatlar da mesleki açıdan gerek gördüklerinde veya mazeretleri olduğunda duruşmala-

ra girmemektedirler. Baroca tayin edilen müdafinin de meslekten bir avukat olduğu unutulmamalıdır.

Duruşmaya girmemenin bazen sanık menfaati için gerekli ve hatta zorunlu olduğu veya gıyabi tutuklamada olduğu gibi, duruşmaya girmenin faydasız olduğu durumlarda müdafî duruşmaya girmeme hakkına sahip olmalıdır.

a.4) Sanıkla Görüşme

M. 144'teki yakalanan veya tutuklananın müdafî ile görüşmesi, zorunlu hale getirilmelidir.

a.5) Müdafî Ücretleri

146. maddede Asgari Ücret Tarifesinden ayrı olarak belirleneceği öngörülen müdafî ücretinin bu farklılığı kaldırılarak, müdafî ücretleri, Asgari Ücret Tarifesindeki ücretlere denk kılınmalıdır.

a.6) Ücretlerin Geri Alınması

146. maddenin 1.fıkrasının son cümlesinde düzenlenen, CMUK hizmeti çerçevesinde yapılan ücret ve gider ödemelerinin geri alınması hükmü yerinde değildir. Hizmet bedelleri devlet tarafından karşılanmaktadır. TBB'nin bu ödemelerde kasasından çıkan herhangi bir bedel yoktur.

2. YÖNETMELİKLERDE

BAROLAR BİRLİĞİ 3842 SAYILI YASA (CMUK) İLE İLGİLİ YÖNETMELİK TASLAĞI

Amaç

Madde 1: Bu yönetmeliğin amacı, barolarca müdafî olarak atanan avukatlara ödenecek ücret ve görevin yapılması için gerekli giderleri karşılamak üzere, Maliye Bakanlığı'nca Türkiye Barolar Birliği hesabına aktarılan ödeneğin kullanı-

mı ile barolar arasında dağıtımını ile ortak uygulamanın usul ve esaslarını saptamaktır.

Kapsam

Madde 2: Bu yönetmelik CMUK'un değişik 138. maddesi uyarınca müdafii olarak atanan avukatlara, barolarca Ödenecek ücret ve görevin yapılması, gerekli gider ödemelerinin karşılanması ve ödeneğin kullanımı için; Türkiye Barolar Birliği'nce barolara dağıtımının ve barolarca avukatlara yapılacak ödemelerin usul ve esaslarını kapsamaktadır.

Hukuki Dayanak

Madde 3: Bu yönetmelik CMUK'un değişik 146. maddesinin Türkiye Barolar Birliğine yüklediği görev ve verdiği yetkiye dayanılarak hazırlanmış ve yürürlüğe konmuştur.

Ödeneğin Kaynağı

Madde 4: CMUK'un değişik 146/2 maddesine göre Maliye Bakanlığınca her yıl Türkiye Barolar Birliği hesabına aktarılması zorunlu olan ödenektir.

Ödeneğin Kullanılması

Madde 5: Türkiye Barolar Birliği'ne aktarılan ve Türkiye Barolar Birliği'nce Barolara gönderilen ödenek, Birliğin veya Baroların kendi hesabından ayrı bir hesapta tutulur. CMUK ödeneğinin, ana parası ve alınan faizlerden, bu hizmetin yürütülmesi için, eğitim, donanım ve personel ücretleri gibi gerekli giderler dışında, Birliğin ve Baroların hesaplarına aktarma yapılamaz.

Dağıtım Esasları

Madde 6: Ödeneğin dağıtılmasında barolara gönderilecek miktar, baroların üye sayısı, önceki dönemlerde müdafii atanan iş sayıları, ödenen miktarlar ve barolara kalan baki-

yeler, baroların bulunduğu illerin coğrafi durumları, şartları ve ödenek talepleri göz önünde tutularak belirlenir.

*Bilgisayar sistemi kuruluncaya kadar, barolar hizmet karşılığı avukatlara yapılan ödemeleri, aylık raporlar halinde ödeme yapılan avukatların ad, soyad ve sicil numarası ile işin hazırlık veya dosya numarasını ve kendine hukuki yardım yapılan kişi veya kişilerin ad ve soyadları ile temin edilebilirse tebligata uygun adreslerini bildirmek zorundadırlar. Ayrıca eğitim, donanım, personel, zorunlu yol, konaklama giderlerini de detaylandırarak yukarıda belirtilen on beş günlük raporlarda Türkiye Barolar Birliğine bildirirler.

Barolar her ayın ilk haftasında bir Önceki aya ilişkin hesap durumunu; Türkiye Barolar Birliği'nce hazırlanacak örneğe uygun bir raporla Türkiye Barolar Birliği'ne bildirirler. Aylık raporları göndermeyen barolara, istekleri olsa bile raporları gönderinceye kadar ödenek gönderilmez.

Ayrıca her üç ayın sonunda Barolar ile Türkiye Barolar Birliği arasında hesap mutabakatı sağlanır.

Müdafi Tayini

Madde 7: CMUK hizmetinin yürütülmesi için müdafii tayini, CMUK'un 140.maddesi gereğince hukuki yardımın yapılacağı ilin bağlı bulunduğu Baro tarafından yapılır.

Güvenlik birimleri, Cumhuriyet Savcılıkları ve Mahkemeler, CMUK'un 138. maddesi gereğince bir müdafinin hukuki yardımından yararlanmak için talepte bulunanlara veya zorunlu müdafii bulundurulması gereken hallerde, Baro tarafından tayin edilecek müdafii dışında bir müdafie görev veremezler. Baro tarafından yapılacak görevlendirme yazısının bir sureti soruşturma dosyasına konulur.

Baro tarafından müdafii olarak atanan avukatın mesleki mazereti nedeni ile yargılama yapılamayacak hallerde

müdafii olarak görevlendirilmiş bulunan avukat duruşmadan en geç 3 gün önce baroya başvurarak mazeretini bildirir ve yerine görev yapacak avukatın adını bildirir. Baro bildirilen avukat adına bir görevlendirme yazısını ilgili mahkemeye gönderir. Bu şekilde görevlendirilen avukata ayrıca bir ücret ödenmez.

Müdafii olarak görevlendirilen avukatın mesleği bırakması veya yasal engellerle davadan çekilmesi hallerinde, baro tarafından yeniden bir müdafii görevlendirilir. Görevlendirilen müdafie CMUK ücret tarifesinde belirtilen ücret ödenir.

Duruşmalı olarak temyiz edilen dava dosyalarında veya Yargıtay tarafından müdafii tayininin talep edilmesi hal inde. Müdafii tayini Ankara Barosu tarafından yapılır.

Donanım

Madde 8: Donanım giderleri, CMUK hizmetlerinin yürütülebilmesi için gerekli büro donanımı ve giderleridir.

Baro, CMUK hizmetlerinin yürütülebilmesi için, CMUK hizmetleri ile ilgili gerekli CMUK bürosu donanım giderlerini, CMUK hesabından karşılayabilir.

TBB Eğitim Birimi

Madde 9: TBB tarafından CMUK hizmetlerinin yürütülmesi sırasında hukuka uygun ve adil bir yargılamanın sağlanması amacıyla müdafilik yapacak avukatların eğitilmesi ve ülkede uygulama birliğinin sağlanması için bir eğitim birimi oluşturulabilir.

Yeterli eğitim hizmeti verme olanağı olmayan barolarda, bu birim tarafından görevlendirilecek eğitimlenlerce, sanıklara hukuki yardımda bulunacak ve müdafilik görevi üstlenecek avukatlara ilgili baro yargı çevresinde eğitim verilir.

Eğitim

Madde 10: CMUK gereğince sanıklara hukuki yardımın sağlanması, adil bir yargılama yapılmasının altyapısının oluşturulması ve müdafilik görevi üstlenecek baro mensuplarının gerekli hukuki bilgi donanımına sahip olması amacıyla, barolar tarafından CMUK eğitimi çalışmaları yapılabilir.

Koordinatör Avukat

Madde 11: CMUK hizmetlerinin yürütülmesi ve CMUK büro işlerinin denetlenmesi amacıyla gerekli görülmesi halinde baronun üye sayısına göre bir veya birden fazla, koordinatör görevlendirilebilir.

Görevlendirilen koordinatöre günlük olarak ödenecek ücret, Asliye Ceza Mahkemesi için müdafie ödenen ücretten fazla olamaz.

Koordinatör olarak görevlendirilen, baronun CMUK biriminde tam gün görev yapar.

**CMUK Hizmeti Verecek Müdafilerin
Görevlendirilmesi**

Madde 12: CMUK hizmeti vermek üzere hukuki yardımda bulunacak müdafii baro tarafından tayin edilir. Avukatın talep etmesi halinde, CMUK hizmeti vermek üzere görevlendirilir. Hizmetin verilmesi koşula bağlanamaz.

Avukata Yapılacak Ödemeler

Madde 13: CMUK hizmeti veren müdafie, CMUK ücret tarifesinde belirlenen ücret ödenir. Soruşturmanın her safhası ve her sanık için ayrı ücret ödenir. Menfaat çatışması olmadığı sürece birden ziyade sanığa aynı müdafii tayin edilebilir.

Müdafie Yapılacak Ödemeler

Madde 14: CMUK nedeni ile hukuki yardımda bulunan avukat, baronun görevlendirme yazısı ile birlikte, gerekli belgeleri ekleyerek barosuna ödemede bulunulması için başvuruda bulunur. Baro tarafından görevlendirildiğine dair yazısı bulunmayan Avukata ücret ödemesi yapılamaz,

CMUK hizmeti veren Avukata zorunlu yol giderleri ödenir. Yol giderleri Belediye ve diğer ilgili kurumlardan alınacak rayiç bedellere göre, ortalama taksi ücreti olarak ödenir. Avukatın bu konuda ayrıca belge ibrazına gerek yoktur.

Ceza dosyasındaki belgelerin fotokopi örnekleri için makbuz karşılığı fotokopi bedeli ödenir. Avukata giderler karşılığı olarak bunun dışında bir Ödeme yapılamaz.

Bir avukatın yanında sigortalı olarak çalışan avukatın CMUK hizmeti vermek üzere görevlendirilmesi halinde serbest meslek makbuzu yanında çalışılan avukat tarafından kesilir.

Güvenliğin Sağlanması

Madde 15: Müdafii tayin edilen avukatın görev yapacağı yerde güvenlik sorunu olması halinde; müdafininin görev yerine güvenli bir şekilde gidiş ve dönüşü ile görev yerindeki güvenliğini sağlamak için gereken tedbirler, ilgili zabıta veya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından alınır.

Geri Alma

Madde 16: Bu yönetmelik hükümlerine göre avukata ödenen ücret ve görevin yapılması için ödenen zorunlu giderler, yargılama giderleri ile mahkum olan ve ödeme gücü bulunan sanıklardan, Türkiye Barolar Birliği tarafından geri alınabilir. Türkiye Barolar Birliği bunun için ilgili baro yönetimine yetki verebilir.

Bu yolla tahsil edilen paralar aynı amaç ile kullanılır.

Yürürlük

Madde 17: Bu yönetmelik Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunun/..../ ve

.... sayılı kararı ile onaylanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

Uygulama ve Yürütme

Madde 18: Bu yönetmelik hükümleri Türkiye Barolar Birliği tarafından uygulanır ve yürütülür.

Yürürlükten Kaldırılan Yönetmelik

Madde 19: Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunun/...../..... günlü yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Barolar Birliği CMUK Yönetmeliği Değişiklik Taslağının Değerlendirilmesi

Barolar Birliği CMUK Yönetmeliğinin değiştirilmesine ilişkin olarak Barolar birliğinin hazırlattığı yukarıdaki Taslak'a karşılık CMUK Fatih Bölgesinin 25.08.2004 tarihli toplantısında sunulan ve ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU'nun eleştiri ve çözüm önerilerini içeren Tebliği aşağıya aynen alıntılıyoruz.⁹

Barolar Birliği CMUK Yönetmeliğini değiştirecek Yönetmelik Taslağı, aşağıda belirtilen teklifler doğrultusunda düzenlenmelidir:

1. Taslağın 5. Maddesi

Ödeneğin Kullanılması

CMUK ödeneklerinden, yapılmakta olan Avukat Evi için TBB'den para aktarılıp aktarılmadığına ilişkin bilgi sahibi

⁹ Tebliğimizin "İLKELER" bölümü, bölüm başına konulduğundan burada tekrar edilmeyecektir.

değiliz. Barolar Birliği bu konuda açıklama yaparsa daha sıhhatli değerlendirme imkanı olabilir. CMUK ödeneğinin veya benzeri ödeneklerin, başka harcama kalemleriyle takas-mahsup edilmesi uygulaması, sakıncalar ve şaibeler doğurabilir. İleride sakınca doğuracak uygulamalara imkan tanınmamalıdır.

2. Taslağın 6. Maddesi,

Dağıtım Esasları

Kıstaslarda coğrafi şartlar içinde illerin **nüfus** durumu ve **suç oranları** gözetilmemiş. Tüm kamu ve özel kuruluşların bilgisayar ağına kavuşturulduğu ve şube ve birimlerinin birbirine şifreli bağlantı kurdukları günümüzde TBB ile Barolar arasında Bilgisayar Sisteminin hala kurulamamış olması büyük bir eksikliktir. Sanık-Müdafî ilişkilerine ilişkin bilgiler, hazırlık ve dosya numaraları ve sair bilgiler gizlilik esasına göre Barolar arasında yürütülebilir. Alpay Sungurtekin'in teklifine katılıyoruz. Maddeye konaklama giderleri ilave edilmelidir.

3. Taslağın 7. Maddesi, Müdafî Tayini

Fıkırada, görevli avukatın mesleki mazeretini ve yetkilendirdiği avukatı Baroya bildirmesi zorunluluğu Avukatın bağımsızlığı ilkesine aykırıdır. Avukat gerektiği zaman ve şekilde ve savunma stratejisi anlayışı kapsamında mesleki mazeretini mahkemeye belirtebilir. Bu konuda Baronun ve hatta sanığın dahi müdahalesi düşünülemez. Avukat göreve talip olduğu ve tayin edildiği andan itibaren bağımsız bir şekilde müdafîlik görevini yürütür. Tıpkı diğer özel işlerinde olduğu gibi, mesleki mazeretlerini değerlendirir ve gerekirse yerine bir başka avukatı yetkilendirebilmelidir. Baroyu bilgilendirme işi avukatın ihtiyarına bırakılmalıdır.

İstisna olarak, sanığın yararı gözetilerek **tutuklu işlerde** Baro'ya mazeret bildirim şart koşulabilir. Mazeret bildirimini alan Baro mutlaka başka bir müdafî tayin etmelidir.

Baronun, mesleki mazeret bildiren avukatın yerine bir başka avukat ataması halinde, yeni atanan avukata mutlaka ücret ödenmelidir. Aksi halde bu işlem tayin edilen yeni avukat için bir angarya olacaktır. Mazeretli avukat yerine atanan müdafie, Asgari Ücret Tarifesine göre hazırlık soruşturması ücreti ödenmelidir.

Yine 4. fıkrada,

- Mesleki mazeret bildiren avukat nakil de dahil olmak üzere almış olduğu ücretleri iade etmeli. İade, son tarife üzerinden gerçekleşmelidir.
- İade, taksit şartına bağlanabilir. Giderler iade edilmez.
- Tekrar mesleğe veya eski barosuna dönerek CMUK servisinde görev alacak avukatlar için 3 yıl şartı konabilir.

5. Fıkrada, “duruşmalı olarak temyiz edilen dava dosyalarına” ilişkin hüküm yanlışır.

Ankara’ya dosyayı takip eden müdafii gitmeli. Bu, savunmanın selameti ve sanığın savunulabilmesi açısından önemlidir. Ankara’dan tayin edilecek avukat dosyaya yeteri kadar nüfuz edemeyebilir. Burada masraftan kaçınma gibi bir durum seziliyor. Para yüzünden savunmanın zarar görmesine cevaz verilemez. Ayrıca belgelendirmek kaydıyla peşin ödeme şartı getirilmelidir.

Ayrıca Yargıtay’dan bozularak gelen dosyanın yeni numara alması halinde yeni davanın takip önceliği davayı takip eden avukata aittir. Avukat dilerse davayı yeni bir iş olarak alır ve takip ederek yeni bir ücrete hak kazanmalıdır.

Yetkisizlik, görevsizlik veya birleştirme kararı verilen hallerde müdafii seçimlik hakkı olmalıdır. Müdafiliğe devam etmesi halinde yeni duruma göre ücrete hak kazanmalıdır.

Çekilme durumunda, çekilme, yasalardaki koşullara göre düzenlenir. Görevden çekilen müdafii, durumu dava bilgilerini, duruşma tutanaklarını, yeni duruşma gününü ve çekilme gerekçelerini Baroya yazılı olarak bildirir. Çekilen müdafiiin görevi 15 gün daha devam eder. Yeni müdafii atanması halinde çekilenin 15 gün bekleme zorunluluğu yoktur.

4. Taslağın 9. Maddesi

“Uygulama Birliği”

ifadesi, avukatların muhtelif savunma stratejileri oluşturmasına engel olacak anlamda düşünülebilir. Örnek: Yer gösterme işlemine müdafii olarak katılıp katılmama veya teşhis işleminde bulunup bulunmama müdafiiin inisiyatifinde olmalıdır.

5. Taslağın 10. Maddesi

Ayrıca, CMUK hizmeti, sanık hakları ve savunmanın kutsallığı ve mutlak gerekliliği içinde değerlendirilir. Bu değerlendirme, CMUK hizmetlerinin tamamen ücretsiz olmasını gerektirir. Bu gereklilik aynı zamanda toplumun ve avukatların da eğitimini içine alan gerekliliktir.

CMUK dışındaki konularda verilen eğitim hizmetleri ücretsizdir. Buradaki mantık, avukatların eğitime dönük faaliyetlerin zaten aidatlarla karşılandığı yönündedir. Aynı mantık CMUK avukatlarının eğitimleri için de yürütülmelidir.

CMUK Eğitim Seminerlerine katılanlardan ücret alınmasına gelince:

Taslakta, 10. maddeye ek olarak,

“CMUK hizmeti verecek avukatlara eğitim zorunluluğu getirilmeli, ilave olarak da eğitime katılanlardan ücret alınmayacağı, aksine katılanlara ücret ödeneceği”

hükmü getirilmelidir. İstanbul Barosunun zorunlu eğitim sistemi diğer barolarda uygulanmamaktadır. Halbuki, CMUK hizmeti bir kamu hizmetidir ve teknik bir hizmettir. Sanık

hakları kapsamında verilen bu kamu hizmeti en iyi şekilde ve hakların kaybına neden olmayacak şekilde yerine getirilmelidir. Bunun için de eğitim gereklidir.

Eğitime katılan avukatlardan kesinlikle ücret alınmamalıdır. Eğitim zorunluluğu, “CMUK avukatlarının bu işten para kazanacakları” gerekçesiyle ücrete tabi tutulamaz. Aksi halde diğer konularda verilen eğitimlerin gelir getirmeyen konular olduğu varsayımına yol açar ki bu doğru değildir. Avukat mesleği gereği, eğitimini aldığı her işte mesleki faaliyetini yürütecektir. Avukatın angaryaya tabi tutulması şeklinde sonuçlanacak bir eğitim faaliyeti, avukatın yerine getireceği kamu hizmetini zedeler.

Kanaatimize göre, eğitime katılanlara ücret ödenmelidir. Zira bir çok avukatın bu eğitim masrafını ödeme durumu zayıftır. Baroların, ulusal ve uluslar arası sempozyumlarda ve programlarında misafirler ücretsiz ağırlanmaktadır. Kaldı ki CMUK için gönderilen paralarla bu giderler ve katılanlara ödenecek ücretler karşılanabilir.

CMUK dışındaki konularda verilen eğitim hizmetleri ücretsizdir. Buradaki mantık, avukatların eğitime dönük faaliyetlerin zaten aidatlarla karşılandığı yönündedir. Aynı mantık CMUK avukatlarının eğitimleri için de yürütülmelidir.

Baro aidatları avukatların her türlü mesleki faaliyetleri ve eğitimleri için ödenmektedir. Eğitime katılan avukatlar da zaten aidat ödemektedirler. Burada aidatların ödenmesi şartı konabilir. Kaldı ki Taslağın 13. maddesi, CMUK hizmetinin hiçbir koşula bağlanamayacağını amirdir.

6. Taslağın 12. Maddesi

Koordinatör Avukat tayini usulü Tasarıda açık değil.

Koordinatör Avukat her gün için, CMUK Bölge avukatlarının seçeceği ve Bölge Sorumlularının Yönetim Kuruluna bildireceği avukatlar arasından, Bölge avukatlık uygulaması

olmayan Barolarda tüm CMUK avukatlarının kendi aralarından seçip Yönetim Kuruluna bildireceği avukatlar arasından tayin edilmelidir. Bu listeler 6 ayda bir yenilenmelidir. **(Bu uygulama ADLİ YARDIM AVUKATLIĞI için de geçerli hale getirilmelidir.)**

7. Taslağın 13. Maddesi

“Hizmetin verilmesi koşula bağlanamaz hükmü”

Bu hükümden CMUK eğitimi kastedilmemeli. Zira CMUK eğitimi almayan avukatların CMUK hizmeti vermesi halinde karmaşa oluşması ile birlikte, hukuki yardım hizmetinin kalitesinde düşme meydana gelebilir.

8. Taslağın 14. Maddesi

Halihazırdaki ücretler yetersizdir. Barolar Birliği Asgari ücret tarifesi uygulanmalıdır.

Taslakta, “Soruşturmanın her safhası” ibaresi açılmalıdır. Örneğin, İstanbul Barosunun uygulamasında olduğu gibi, Hazırlık soruşturması, kolluk, savcılık ve sorgu olarak belirlenmeli ve bu üç aşama ile birlikte son soruşturma aşaması ki toplam dört aşama için ücret ödenmesi kuralı getirilmelidir.

9. Taslağın 15. Maddesi

Taslakta, konaklama giderleri hariç tutulmuş. Konaklama giderleri zorunlu giderlerdir. Avukatın o iş için ayırdığı mesai içindeki tüm zorunlu giderleri ödenmelidir. Kaldı ki Kanununun 146. maddesi hükmü, “görevin ifasından doğan masraflar” ibaresini içermektedir. Görevin ifası her türlü konaklama ve iaaşe giderlerini kapsamaktadır. Kamu hizmeti olan CMUK hizmeti, diğer kamu hizmetlilerinin hizmetinin ücretlendirilmesi esasına göre yapılmalıdır.

Yol giderlerine ilişkin yeni hüküm yerindedir. Ancak, belgelendirilmek kaydıyla ilave ödemenin yapılmasına olanak sağlanmalıdır.

10. Taslağın 16. Maddesi

Güvenlikle ilgili tedbirler eksiktir. İlave olarak, müdafinin güvenlik sorununa veya güvenlik güçlerinin ve diğer görevlilerin bizzat müdafie yönelik saldırı veya haksız muamelesine karşılık refakatçi avukat uygulaması getirilebilir. Bu uygulamada refakatçi avukat olarak Koordinatör avukatlardan veya bölge sorumlularından birinin görevlendirilmesi, görevlendirilmeye karşılık da asgari ücret tarifesine göre ücret ödenmesi hükmü getirilmelidir.

11. Taslağın 17. Maddesinde

CMUK hizmeti çerçevesinde yapılan ücret ve gider ödemelerinin geri alınması hükmü yerinde değildir. Hizmet bedelleri devlet tarafından karşılanmaktadır. TBB'nin bu ödemelerde kasasından çıkan herhangi bir bedel yoktur.

Kaldı ki, CMUK hizmeti bir kamu hizmetidir. Ayrıca savunmanın mutlak gerekliliği üzerine kurulmuş bir düzenlemedir. Bu düzenleme gereğince verilmiş hizmetin karşılığı hiçbir surette geri alnamaz. Aksi halde TBB, CMUK hizmeti karşılığı devletçe ödenen parayı sebepsiz zenginleşme yoluyla tahsil etmiş olur.

Ayrıca CMUK hizmetinden yararlanmak isteyenleri bu hizmet talebinden caydıracak bir düzenlemedir. Hüküm kanuna dayanmakla birlikte Kanunun ilgili 146. maddesi hükmünün yürürlükten kaldırılması için gerekli çalışma yapılmalıdır.

İSTANBUL BAROSU YÖNETMELİĞİ

İstanbul Barosu CMUK Uygulaması Hakkında İç Yönetmelik yerine CMUK Avukatlarının 2002 yılında hazırladığı ve aşağıda tam metni verilen "CMUK Uygulama Araştırma ve Eğitim Merkezi Yönetmeliği Taslağı"nın yukarıdaki değerlendirmelerimizle ve metne yaptığımız ilave ve çıkarmalarla birlikte düzenlenmesini ve yürürlüğe konulmasını önermekteyiz.

İSTANBUL BAROSU CMUK UYGULAMA ARAŞTIRMA VE EĞİTİM MERKEZİ YÖNETMELİĞİ TASLAĞI

I. Bölüm

Kuruluş, Amaç, Dayanak, Kapsam ve Tanımlar

Kuruluş

Madde 1: İstanbul Barosu bünyesinde ve bu yönetmelikte düzenlenen esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmak üzere 'İstanbul Barosu CMUK Uygulama, Araştırma ve Eğitim Merkezi' (UAEM) kurulmuştur.

Amaç

Madde 2: Baroların sorumluluğuna verilen müdafilik hizmetlerinin organize edilmesi ve yerine getirilmesinin esaslarını belirlemektir.

Dayanak

Madde 3: Bu Yönetmelik CMUK 138. maddesine maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Kapsam

Madde 4: Bu Yönetmelik;

- CMUK Uygulama, Araştırma ve Eğitim Merkezinin bünyesinde yer alan birimlerin kuruluş çalışma şekilleri ile görev ve yetki alanlarını,
- Merkezin Baro yönetimi ile olan ilişkilerinin düzenlenmesini,
- CMUK uygulamasında çalışma bölgelerinin oluşturulmasını ve şeklini,

- Çalışma bölgelerinde görev alacak avukatların tespiti, konumlarını, meslek içi eğitimlerini, çalışma il-kelerini, görevlendirilmelerinin esas ve usullerini,
- CMUK uygulama merkezindeki birimlerin kendi ara-larındaki ve Baro yönetimi ile ilişkilerini,
- Müdafilik görevinin ifa edilmesi sırasında sanık, sa-nık yakınları, kolluk, savcılık, mahkemeler, diğer meslektaşlarla ilişkilerde ortak ilkeleri

belirler.

Tanımlar

Madde 5: Bu yönetmelikte geçen;

- Merkez, CMUK Uygulama, Araştırma ve Eğitim Mer-kezini,
- Genel Kurul, CMUK (UAEM) Genel Kurulunu
- Sorumlular Kurulu, CMUK (UAEM) Sorumlular Ku-rulunu,
- Eğitim ve Yayın Kurulu, CMUK (UAEM) Eğitim ve Yayın Kurulu,
- Servis, CMUK Uygulama servisini,
- Bölge, CMUK uygulamasındaki çalışma bölgesini,
- Sorumlu, CMUK çalışma bölgesi sorumlusunu,
- Aktif Üye, Genel Kurul Toplantısından geriye doğru bir yıllık süre içinde en az bir bölge toplantısına ka-tılan üyesini,

ifade eder.

II Bölüm**Merkezin Amaç ve Görevleri****Merkezin Amaçları****Madde 6: Merkezin Amaçları**

Kişi hak ve özgürlüklerinin korunması geliştirilmesi ve adil yargılanma hakkının sağlanmasına yönelik ulusal ve uluslar arası hukuk çerçevesinde daha iyi bir hukuki yardımın temini için akademik ve uygulamaya yönelik tespit, araştırma ve çalışmalar yapmak;

İstanbul Barosu bünyesinde CMUK uygulamasında görev alan avukatlar arasında her tür dayanışma ve yardımlaşmayı sağlamaktır.

Merkezin Görevleri

Madde 7: Merkez altıncı maddede belirtilen amaçlarına ulaşmak için aşağıdaki çalışmaları ve etkinlikleri temel görevleri olarak kabul eder.

a) Kişi hak ve özgürlükleri ile muhakeme hukukuna ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk alanında seminer, panel, sempozyum vb. etkinlikler düzenlemek,

b) Sanık haklarının ve adil yargılanma hakkının uluslararası standartlarda teminat altına alınması için gerekli çalışmalar yapmak,

c) Kişi hak ve özgürlükleri ve adil yargılanma hakkına ilişkin konularda yayın faaliyetlerinde bulunmak,

d) Kişi hak ve özgürlükleri ile yargılama hukukuna ilişkin ulusal ve uluslararası alanda tüm kişi, kurum ve kuruluşlarla ilişkiler kurarak işbirliği ve ortak çalışmalar yapmak,

e) Çalışma alanına ilişkin arşiv, kütüphane ve teknolojik imkanları kullanarak web sitesi oluşturmak,

f) CMUK uygulamasında görev alan ve alacak olan avukatların yanı sıra; İnsan Hakları ve Ceza Hukukuna ilgi duyan avukatlara yönelik olarak meslek içi eğitim çalışmalarını düzenlemek ve yürütmek,

g) Müdafilik görevinin meslek etiğine uygun olarak etkin bir şekilde yapılabilmesi için çalışmalar yapmak,

h) CMUK uygulamasında görev alan avukatların bu görevleri sırasında ve bu görevlerine ilişkin olarak önlerine çıkan zorluk ve engellerin ortadan kaldırılması, uğradıkları her türlü saldırının önlenmesi ve engelleme veya saldırılara müdahale edilmesi ve dayanışmaya ilişkin çalışmalar yapmak,

i) CMUK müdafii sicilini tanzim etmek ve çalışma bölgelerini oluşturmak,

j) Baro adına müdafii atamalarını yapmak,

k) Müdafii ücret ve giderlerinin meslek onuruna yaraşır bir düzeyde ödenmesine ilişkin kuralları belirleyip ödemelerin düzenini sağlamak,

l) Amacına yönelik olarak sair çalışmaları yapmak.

III. Bölüm

Merkezin Yapılanması

Genel Kurul

Toplanması ve Gündem

Madde 8: CMUK Genel Kurulu, CMUK müdafii siciline kayıtlı¹⁰ tüm avukatlardan oluşur.

¹⁰ Burada Taslak'ta geçen 'aktif olan' ibaresi bizce uygun bulunmamıştır. Aktif olma şartı, dosya verilmesi kapsamında değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra, karar süreçlerine katılmak için 'aktif olma' şartı Baro Genel Kurulu için dahi aranmayan bir şart olduğundan, kıyasen ve demokratik hak kaybına engel olma düşüncesiyle kabul edilemezdir.

Genel kurul olağan olarak yılda 1 kez Mart¹¹ ayı içerisinde toplanır. Genel Kurul bir başkan ve iki üyeden oluşan divan tarafından yönetilir. Divan açık oyla seçilir.

Genel Kurul gündemi, toplantıdan en az bir hafta önce, Sorumlular Kurulu tarafından belirlenerek üyelere duyurulur. Toplantı sırasında Genel Kurul üyelerinden az %5'inin¹² imzası ile gündeme madde ilave edilebilir ve kabul görürse talep edilen konu gündeme alınır.

Genel kurur kararları oylamaya katılanların salt çoğunluğu ile alınır. Alınan kararlar bağlayıcıdır.

Olağan toplantılar dışında Gene Kurul:

- a) Genel Kurul kararı ile,
- b) Müdafî siciline kayıtlı avukatların %5'ini oluşturan avukatların Sorumlular Kuruluna yapacağı yazılı bildirim üzerine belirleyecekleri gündem ile,
- c) Baro Yönetim Kurulu kararı ile,¹³
- d) Sorumlular kurulunun kararı ile,

2 ay içerisinde olağanüstü toplanır.

Görev ve Yetkiler

Madde 9: Genel Kurul, Merkezin en üst karar organıdır. Genel Kurul, Eğitim ve Yayın Kurulu üyelerini seçer, Sorum-

¹¹ "CMUK Uygulama Araştırma ve Eğitim Merkezi Yönetmeliği Taslağı"nda Eylül ayı kararlaştırılmış olmasına karşın, Eylül ayında yapılacak Genel Kurul toplantısının Baro seçimlerinin yapıldığı yıllarda seçimleri etkileyebileceği göz önünde tutularak, etkileme olasılığının az olabileceği bir ay olarak Mart ayı düşünülmüştür.

¹² CMUK Uygulama Araştırma ve Eğitim Merkezi Yönetmeliği Taslağı"nda 50 üyenin imzası önerilmektedir.

¹³ Metindeki 'Merkezden sorumlu Yönetim Kurulu üyesi' düzenlemesi, olağanüstü toplantıya çağırma yetkisinin tek bir kişiye tanınması, aynı yetkiyi hazi olanlara benzetilerek, 'Baro Yönetim Kurulu' olarak değiştirilmiştir.

lular Kurulu'nun faaliyet raporu ile Eğitim ve Yayın Kurulu'nun çalışma raporunu görüşür.¹⁴

Genel Kurulda seçimler çarşaf liste usulü ile yapılır.

Sorumlular Kurulu

Madde 10: Sorumlular Kurulu, Baro Yönetim Kurulunun merkezden sorumlu üyesi ve bölge sorumlusu avukatlardan oluşur.

Toplanması

Madde 11: Sorumlular Kurulu ayda bir kez toplanır. Bir sonraki toplantının tarihi önceki toplantıda belirlenir. Sorumlular Kurulu kararlarını toplantı mevcudunun salt çoğunluğu ile alır. Sorumlular Kurulu merkezden sorumlu Baro Yönetim Kurulu üyesinin talebi ve kurul üyelerinin beşte birinin çağrısı ile bir hafta sonrası için olağan üstü olarak toplantıya çağırılabilir.

Sorumlular Kurulu; Servis, Eğitim ve Yayın Kurulu içerisinde veya sair avukat ya da şahsı gerekli gördüğü zamanlarda ve gerekli gördüğü toplantılarda bilgisine başvurmak üzere davet edebilir.

Görevleri

Madde 12

a) Sekreteryaya faaliyetlerinin yürütülmesi için kendi arasından üç asıl ve üç yedek üyeyi seçmek,

b) Bölgelerde yapılan nöbet çizelgelerine ve dava dağıtımına ilişkin olarak bölgelerden bölge sorumlularına iletilen

¹⁴ Yapılan ilave ile, Sorumlular Kurulunun görevlerini düzenleyen 12. maddenin yıllık faaliyet raporunun genel kurula sunulacağını öngören -h-bendi ile Eğitim ve Yayın Kurulunun çalışmalarını Genel Kurulun bilgisine sunacağını öngören 14/son.f. hükmüne paralellik kuruldu.

şikayetleri görüşüp, gerekirse servisin uygulamalarına müdahale etmek,

c) Meslek içi eğitimde işlenecek konuları belirleyerek bu çalışmanın yürütülmesi için Eğitim ve Yayın Kuruluna görev vermek. Ayrıca Eğitim ve Yayın Kurulunun kendisi tarafından önerilen çalışmalara ilişkin olarak, görüş bildirip uygun görürse meslek içi eğitim çalışmalarına dahil etmek,

d) Merkez içindeki birimler arasında koordinasyon ve işbirliğini düzenlemek,

e) Merkezin faaliyetlerini göz önünde bulundurarak bütçesini hazırlayıp karara bağlamak,

f) Eğitim ve Yayın Kurulu tarafından yapılan çalışmaların bütçesini onaylamak, yayın politikası konusunda bölgelerden gelen talepleri göz önüne alarak yayın kuruluna tavsiyelerde bulunmak,

g) CMUK görevi sırasında veya bu görevi nedeniyle herhangi bir saldırı veya baskıya maruz kalan müdafî ile yardımlaşma ve dayanışmayı organize etmek,

h) Aralık¹⁵ ayı sonu itibarıyla servis raporunu da göz önüne alıp değerlendirerek genel kurula sunulmak üzere yıllık faaliyet raporu hazırlamak,

i) Genel Kurul gündemini belirlemek ve genel kurula ilişkin çalışmaları yapmak.

Sorumlular Kurulu Sekretaryası

Madde13: Sekreteryaya toplantı ve karar tutanaklarını tutar. Toplantıların organizasyonunu gerçekleştirir. Sorumlular Kurulu ile merkezdeki diğer birimler ve Baro Yönetim Kurulu ile gerekli irtibat ve ilişkileri düzenler.

¹⁵ Genel kurulun olağan toplantısının Mart ayında yapılacağını öngören 8. madde doğrultusunda 'Temmuz ayı' ibaresi, 'Aralık ayı' olarak değiştirilmiştir.

Acil ve önceden öngörülmemiş olan durumlarda müdafî atamalarında servise görüş bildirir.

Mazeretsiz bir nedenle üst üste iki kez Sorumlular Kurulu toplantısına katılmayan sekreteryâ üyesi bu sıfatını kaybeder. Eksilen sekreteryâ yerine seçim hemen yapılır.

Eğitim ve Yayın Kurulu

Madde 14: Eğitim ve Yayın Kurulu, Genel Kurulun seçeceği yedi asıl ve yedi yedek üyeden oluşur. Eğitim ve Yayın Kurulu gerek gördüğü tarih ve sıklıkla toplanır.

- Sorumlular Kurulunun ihtiyaç duyup önerdiği alan ve konularda gerekli eğitim çalışmalarına ilişkin projeler üretir. Eğitim ve Yayın Kurulu eğitimlerin yapılacağı yer, çalışmanın süresi ve ele alınacak konular ile konuların ne şekilde işleneceği, çalışmalara kimlerin nasıl katkıda bulunabileceğine ilişkin bu projelerin bütçelerini de içeren çalışmayı ayrıntılı olarak hazırlayıp özerk ve akademik kurallara göre bizzat uygular.
- İhtiyaç duyduğu alan ve konulara ilişkin projeler üretebilir. Eğitim ve Yayın Kurulu bu tür projelerini Sorumlular Kurulunun onayından sonra uygulamaya geçirebilir.
- Çalışmalarını yürütürken gerek duyduğu kişi ve kurumlar ile irtibata geçerek ortak çalışmalar yapabilir.
- Periyodik veya sair yayınlar çıkarılması için gerekli çalışmaları yürütür. Eğitim ve Yayın Kurulu özellikle merkez tarafından düzenlenen seminer, panel, sempozyum, genel kurul vb. toplantı tutanaklarını kitap halinde yayınlar ve İnternet üzerinden yayına yönelik çalışmalar yapar.
- Basın yayın organlarında yer alan CMUK uygulamasına ilişkin her tür haber ve yorumları izler. Müdahale gerektiğini düşündüğü haber ve yorumlara dair

her türlü bilgi ve belgeyi Sorumlular Kurulunun bilgisine sunar.

- Yapacağı çalışmalara ilişkin tahmini bütçeleri hazırlayarak Sorumlular Kuruluna sunar.
- Her çalışma yılı sonrasında, çalışmalarını dönemsel olarak değerlendirerek Genel Kurulun bilgisine sunar.

Çalışma Bölgesi

Madde 15: Çalışma bölgeleri ilçelerin adli yetki sınırları dikkate alınarak belirlenir. Özel muhakeme usullerine tabi mahkemelerin görev alanına giren işler nedeniyle ayrı bölgeler oluşturulabilir.

Müdafî siciline kayıtlı avukatlar seçecekleri iki ana bölgede görev alırlar.

Bölge Toplantıları

Madde 16: Bölgede görev alan avukatlar ayda en az bir kez toplanırlar. Servis tarafından müdafî olarak görevlendirilmek isteyen avukatlar için toplantılara katılmak zorunludur. Toplantı nisabı yoktur. Toplantı yerini bölge avukatları belirler. Nöbet çizelgeleri toplantıya katılanlar içinden hazırlanır.

Toplantılarda bölge sorunları görüşülerek çözüm önerileri tartışılır. Geliştirilen öneriler rapor halinde bölge sorumlusu tarafından Sorumlular Kuruluna götürülür.

Toplantı öncesi hazırlanmış listesi yapılarak gündem oluşturulur. Nöbet listesi aylık olarak ve toplantıda düzenlenir. Günlük nöbetçi sayısı nöbetin şekli her bölge tarafından kendi somut koşullarına göre belirlenir.

Toplantılarda kararlar katılan avukatların salt çoğunluğu ile alınır. Muhalefet şerhleri gerekçeli olarak tutanağa geçirilerek, alınan kararlar muhalefet şerhleriyle birlikte sorumlular kuruluna aktarılır.

Aylık nöbet çizelgeleri en geç her ayın son günü bölge sorumlusu tarafından servise ulaştırılır.

Bölge Sorumlusu

Madde 17: Bölge sorumluları müdafî siciline kayıtlı avukatlar arasından ve müdafî olarak görev aldığı bölgede bir yıllık süre için seçilir. Görev süreleri her yıl başı itibarıyla başlar. Bir bölgede yeteri kadar avukat ya da bölge sorumlusu adayı yoksa Sorumlular Kurulu geçici görevlendirme yapabilir.

Bölge sorumluları görev süresi içerisinde ancak bölge kararı ile değiştirilebilir. Bölge sorumlusunun değiştirilmesine ilişkin gündem ve yeni seçim ancak, gündemin önerildiği toplantıdan sonraki bir toplantıda karara bağlanarak yapılabilir.

Bölge Sorumlularının Görevleri

Madde 18: Bölge sorumlusu, bölgesini Sorumlular Kurulunda temsil eder. Sorumlular Kurulunda bölgede alınan kararlar doğrultusunda faaliyette bulunur. Bölge toplantısına ilişkin düzenlediği raporu sorumlular kuruluna sunar.

Aylık nöbet çizelgelerini hazırlayarak servise iletir.

Bölgesinde müdafîlik görevi yapan avukatlara yardımcı olur. Kendi bölgesi ile diğer bölgeler ve merkezdeki sair organlarla iletişimi sağlar.

Kendi bölgesindeki adli ve idari makamlar karşısında baro yönetiminin bilgisi dahilinde sorumluluk görevini ifa eder.

Bölge toplantılarının verimli ve düzenli olarak gerçekleştirilmesini sağlamaya yönelik çalışma ve organizasyonları yürütür.

Kendisinin katılma ihtimali olmayan Sorumlular Kurulu toplantılarına bölge adına katılacak kişiyi belirler.

Görevinin gereği olan sair işleri yapar.

Servis

Madde 19: İstanbul Barosu'nun kendisine verilmiş olan müdafî tayin görev ve yetkisini layıkıyla yerine getirmek üzere oluşturduğu servis, bu yönetmelik çerçevesinde çalışmalarını yürütür. Servis bölge sorumlularının kendilerine ilettiği kurallar ve nöbet çizelgelerine uygun olarak müdafî görevlendirmelerini yapar. Son soruşturmada dava dosyalarının dağıtımını, bölgelerde görev alan avukatlar arasında eşit dağılım ilkesi de göz önüne alınarak servis tarafından yerine getirilir. Müdafîlik hizmeti neticesinde avukatların hak ettiği ödemeler servis tarafından gerçekleştirilir.

Servis sorumlusu avukat servisin yaptığı görevlendirmeler hakkında aylık periyodik raporları kendi görüş ve önerilerini de ekleyerek Sorumlular Kuruluna yazılı olarak takdim eder. Servis; müdafî sicilini düzenli olarak güncelleştirir. Görevinin icabı olan işlerin düzenli olarak yerine getirilmesi için çalışmalar yapar.

Dördüncü Bölüm

Müdafî Sicili, Tayini, Sorumluluğu ve Hakları

Müdafî Sicili

Madde 20: Meslek içi eğitimden geçerek CMUK uygulamasında görev almak isteyen avukatlar müdafî siciline kayıt olarak görev almak istedikleri bölgeleri belirlerler. Müdafî siciline kayıt olmak isteyen avukatlar yönetmelik ekindeki formu doldururlar. (EK-1) Müdafî sicillerinin tutulması ve güncelleştirilmesi Servis tarafından yapılır. Müdafîler yönetmelikteki esaslar çerçevesinde iki çalışma bölgesine kayıt yaptırabilirler.

Ev ve büro değiştirilmesi hallerinin dışında avukatlar görev aldıkları bölgeleri iki yıl dolmadıkça değiştiremezler.

CMUK Servisi tarafından görevlendirildiği dava dosyasından istifa eden avukat aradan bir yıl geçmeden tekrar servisten görev alamaz.

Müdafi Tayini

Madde 21: Servis kendisine gelen müdafi talebi konusunda öncelikle Baro'nun müdafi tayini yükümlülüğünün doğru olmadığını araştırarak gereğini yerine getirir.

Hazırlık soruşturması aşamasında suç ile ilgili olarak kişileri sanık konumuna sokabilecek tasarrufların ifası ile birlikte insanların bir avukatın hukuki yardımından yararlanma hakları başlar. Bu itibarla o andan itibaren Baro'nun müdafi yetki ve görevi doğar.

Hangi nedenle olursa olsun idari veya adli makamlar tarafından özgürlüğü kısıtlanan veya özgürlüğünün kısıtlanmasına karar verilen kişinin Baro'nun tayin edeceği müdafiin hukuki yardımından yararlanma hakkı vardır.

İdari ve disiplin soruşturmalarına muhatap olan ilgililerin de Baro'nun tayin edeceği müdafiin hukuki yardımından yararlanma hakkı vardır.

Yargılamanın her aşamasında itiraz, temyiz, karar düzeltme, muhakemenin iadesi, yazılı emir gibi iç hukuktaki kanun yollarına müracaatlarda ilgililerin talebi üzerine müdafi tayini yapılır.

Hazırlık soruşturmasında: Bölgelerin hazırladığı nöbet çizelgesi ve varsa kendi özel kurallarına uygun olarak müdafi tayin edilir.

Günlük nöbetçilerin bulunamaması ya da başka bir görevde olması durumunda bir sonraki günün nöbetçisi görevlendirilir.

Son soruşturmada: Talep mahkemeden gelmişse yazılı veya telefon ile olmasına bakılmadan atama işlemi yapılır.

Şifahi talep üzerine tayin edilen müdafî bilahare mahkemenin yazılı bildirimini alarak Baro'ya verir. Yakın taleplerinde gerek hazırlık ve gerekse son soruşturmada yazılı olması koşulu aranır.

Her sanık için ayrı bir avukat atanır. Ancak çok sanıklı toplumsal olaylarda bir avukat en fazla dört sanık için atanabilir. Sanık sayısı dörtten fazla ise o günkü diğer nöbetçi ya da bir sonraki günkü nöbetçi aynı kural çerçevesinde atanır. Bu tür atamalarda avukat başına atama sayısı eşitlenemiyorsa ilk atanan avukata bir fazla tayin yapılır.

Sanık bir kişi olmakla birlikte birden fazla suçlama ile ilgili ifadesi alınacaksa bir avukat en fazla dört suçlama için atanabilir. Dörtten fazla suçlamalarda yine dört sayısını geçmemek üzere o günkü diğer nöbetçi ya da bir gün sonraki nöbetçi atanır.

Müdafî Sorumluluğu

Madde 22: Müdafî öncelikle hukuki yardım için görevlendirildiği sanığa bir an önce ulaşmak zorundadır. Müdafî olarak görev alan avukat Avukatlık Kanunu ve meslek kuraları çerçevesinde üzerine düşenleri yerine getirmekle yükümlüdür.

Müdafî tüm aşamalarda sanıkla görüşme yaparak bunu bir tutanakla tespit eder. Görüşme tutanağı sanık ile müdafîin isimlerini görüşme yer, tarih ve saati ile sanığın durumunda bir özellik varsa bu hususu ve müdafîin gerek duyduğu sair hususları içerir. Görüşme tutanağı sanık ile müdafîi tarafından imza altına alınır.

Hazırlık Soruşturmasında

Müdafî bu aşamada tespit ettiği veya kendisine iletilen hukuka aykırılıkları olayın özelliğine göre zapta geçirtmek, serh düşmek, suç duyurusunda bulunmak veya baroya bildirmek zorundadır.

Müdafî, müdafîliğini üstlendiği kişiye gerekli hukuki yardımı hazırlık soruşturmasının sonuna dek devam ettirerek iki aylık süre içerisinde yönetmelik ekindeki evrakları ve sair soruşturma belgelerini baroya sunar.

Hazırlık evrakının değerlendirilmesi yönetmelik ekindeki forma göre yapılır (EK: 2). Bu form ve soruşturma evrakından tespit edilen hukuka aykırılıklar için müdafî avukattan ek bilgi istenebilir.

Hazırlık aşamasında müdafî, sanığa sadece kendi görevlendirildiği konu ya da suçlamaya ilişkin olarak yapacağı hukuki yardım ve müdahale ile yetinemez. Sanığın özgürlük ve güvenliği başkaca bir nedenle de kısıtlanıyorsa müdafî gereğini yapmakla yükümlüdür.

Müdafî yakalama gün ve saatini, isnat edilen suç ve yakalamayı yapan birimi, hukuka aykırılıklar varsa nelerden ibaret olduğunu servise 24 saat içinde bildirir.

Son Soruşturmada

Müdafîinin görevi kararın kesinleşmesine dek devam eder. Müdafî mahkeme kararını iki ay içinde baroya vermek zorundadır. Müdafîin görevden çekilmesi yasadaki koşullar çerçevesinde gerçekleşir. Görevden çekilen müdafî bu durumu yazılı ve gerekçeli olarak sonraki ilk duruşma gününü de belirterek baroya derhal bildirir. Çekilen müdafîin görevi on beş gün daha devam eder. Baro çekilen müdafîin yerine hemen yeni bir müdafî atar. Yeni müdafî atandığında çekilen müdafîin on beş gün beklemek zorunluluğu yoktur.

Müdafîin Hakları

Madde 23: Müdafîin görevi nedeniyle alacağı ücret ve yapacağı giderlerin ödenmesinde ilgili yasa, genelge ve Baro Yönetim Kurulu kararları esas alınır.

Hazırlık Soruşturmasında

Varsa ifade tutanağı ile durumun özelliğine göre gerekli belgeler ile yönetmelik ekindeki avukatlık hizmet formunun usulünce doldurularak Baro'ya verilmesi gereklidir.

Son Soruşturmada

Müdafinin peşin ücret ve masraf alabilmesi için yönetmelik ekindeki avukatlık hizmet ve son soruşturma değerlendirme formları doldurularak, iddianame, tensip tutanağı ve sanığın tüm aşamalardaki ifadelerini havi evrakların Baro'ya verilmesi gereklidir. (EK: 3)

Mahkemenin yetkisizlik, görevsizlik ve birleştirme kararı vermesi durumunda müdafinin seçimlik hakkı vardır. Dilerse yeni sürece katılır. Bunu seçen müdafi yeni mahkemenin adını, dosya numarasını ve duruşma gününü baroya yazılı olarak bildirir.

Temyiz yoluna başvuran müdafi mürafaaya katılmak isterse, belgelendirme sonradan yapılmak kaydı ile kendisine yol, yemek, otel ve sair giderler için uygun bir masraf avansı peşin olarak ödenir. Temyiz edilen davanın Yargıtay'ca bozulması durumunda müdafii isterse yeni esas numarası alan dosyayı takip ederek yeni bir ücret ve masraf almaya hak kazanır.

Suçüstü hükümlerine göre yapılan yargılamalarda hazırlık aşamasında görev alan müdafiler yasanın uygulanması için gerekli işlem ve taleplerde bulunma görevlerinin yanı sıra son soruşturma aşamasında açılan davanın esas numarası ve sair evrakları tamamlayarak bu aşamada da müdafilik görevine devam etme hakkına sahiptir. Bu şekilde yapılan görevlendirmeler, ilgili bölgeye ilişkin dava dağıtımında dikkate alınır.

Denetim

Madde 24: Hazırlık evrakları iki ay içerisinde Baro'ya teslim edilmek zorundadır. Servis tarafından değerlendirilen

evraklardaki küçük maddi hatalar servis ve ilgili avukat arasındaki görüşme ile çözümlenir.

Sorumlular Kurulu, önüne gelen evraklara ilişkin olarak gerekli incelemeyi yapar. İlgili avukatın müdafilik görevini esaslı olarak ihmal ettiğine veya kötüye kullandığına kanaat getirirse dosyayı baro yönetim kuruluna sevk eder.

Servis tarafından görevlendirildiği dosyalardan istifa eden avukat; istifa dilekçesi ile birlikte görevlendirildiği sanıkların davaları ile ilgili olarak yönetmelik ekindeki formu doldurmak zorundadır. (EK: 4)

Her yıl sonu itibariyle serviste görevli avukatlar görevlendirildikleri sanıkların davalarına ilişkin olarak yönetmelik ekindeki forma uygun raporu Baro'ya takdim ederler. (EK:5) Bu raporu yıl sonuna kadar vermeyen ya da eksik olarak veren avukatlara servis tarafından görev verilmez. Raporun verilmesi ya da eksikliklerin tamamlanmasından sonra ilgili avukat görev alabilir.

Beşinci Bölüm

Mali Hükümler

Madde 25: Soruşturmanın ve muhakemenin her safhasında, sonradan belgelendirilmek üzere müdafie gereği kadar masraf avansı peşin olarak verilir.

Tarifede ücretlendirilmeyen hukuki yardımlar için genel hukuk ilkeleri ve mahkeme teşkilatları göz önüne alınarak ücretlendirme yapılır.

Altıncı Bölüm

Son Hükümler

Yürürlük

Madde 26: Bu yönetmelik İstanbul Barosunun 23.10.2004 tarihli Genel Kurulunda kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Halihazırda uygulanmakta olan ve İstanbul Barosu Yönetim Kurulunun 20.11.1997 tarih ve 121 sayılı kararı ile kabul edilen Yönetmelik bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle yürürlükten kalkmıştır.

B. UYGULAMAYA İLİŞKİN ÖNERİLER

- Bölge toplantılarının görev ve işlevleri iade edilerek tekrar başlatılmalı,
- Toplu olaylara müdahalede esaslı bir usul olan özel toplantılar tekrar düzenlenmeli ve CMUK nöbet çizelgeleri, toplantılarda ve katılan avukatlar arasında düzenlenmelidir.
- Sorumlular Kurulu, işlevlerine uygun yetkilerle donatılarak etkin hale getirilmelidir.
- Meslek içi eğitim seminerine katılım zorunlu ve fakat tersine ücretli olmalıdır. (Bu konuda, CMUK Fatih Bölge Toplantısına sunduğumuz Tebliğimizin 5. maddesinde işlediğimiz Taslak'ın 10. maddesiyle ilgili önerilerimize bakınız.)
- Meslek içi eğitim, uygulamaya dönük olmalı ve hukuki yardımın etkin ve yararlı bir şekilde sağlanmasını hedeflemelidir.
- İlçe bazında örgütlenme gerçekleştirilmelidir.
- Serviste çalışma konusunda koordinatör avukatlık esas alınmalı.
- Görevini ifa ederken muhatap olduğu soruşturma makamlarının veya başkaca herhangi bir makam veya merciin sebep olduğu her türlü zorluk, baskı veya engellemelere karşı derhal ve etkin olarak yardım edilmelidir. Bu yardıma gidildiğinde hiç bir şekilde avukatlar arasında hiç bir düşünceyle ayırım yapılmamalıdır.

- Baro, mazereti olduğu veya duruşmaya girmekte savunma bakımından bir yarar görmediği gerekçeleri ile duruşmaya girmeyen müdafiyeye soruşturma açmamalı,
- Soruşturmalarda adil yargılama ve avukatın bağımsızlığı ilkeleri gözetilmeli; hiçbir avukata düşüncesinden dolayı ayrımcılık yapılmamalıdır.
- İstanbul Barosu İç Yönetmeliği kaldırılarak CMUK Genel Kurulunca kabul edilen ve yukarıda yeniden gözden geçirdiğimiz Yönetmelik geçerli kılınmalıdır.